

Часопис для українців у Чеській Республіці

пороги

Но 4

липень - серпень 2003

Про що мовчать замки

- Візи, візи, візи...
- Ласкаво просимо
на Дні української
культури

! НАША ФІРМА ПРОПОНУЄ ПЕРЕВЕЗЕННЯ З ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В УКРАЇНУ І ЗВОРОТНЬО !

*Квитки для поїздки в Україну можна придбати
в касах автовокзалів у таких
містах Чехії:*

Прага, Кладно, Плзень, Карлови Вари,
Оломоуц, Брно, Градец Кралове,
Простейов
та інших.

*З України
відбувають
наші автобуси з міст:*

Рівне, Броди, Івано-Франківськ, Калуш,
Долина, Луцьк, В. Волинський, Нововолинськ, Ковель,
Львів, Миколаїв, Стрий, Дрогобич, Самбір, Золочів, Ужгород,
Мукачево, Свалява, Іршава, Хуст, Тячів, Рахів, Новоград - Волинський,
Житомир, Коростишів, Київ, Бориспіль, Лубни, Полтава, Дніпропетровськ

! ЧЕСЬКА ФІРМА ПРАЦЮЄ ДЛЯ ВАС !

! МИ - ВАШ НАДІЙНИЙ ПАРТНЕР !

„Rega & R“ s r.o.
Česká republika
CESTOVNÍ KANCELÁŘ
MEZINÁRODNÍ AUTOBUSOVÁ DOPRAVA

Kancelář: Husitská 37, 130 00 Praha 3
Tel./fax: +420 222 541 556
+420 222 541 557
e-mail: rega@tnet.cz, www.regar.cz

липень-серпень 2003

хроніка громади

Любий читачу...

Казкова субота

Українська література в Чеській столиці
Чеські волонтери в українських дитбудинках

4

празьке дзеркало

Дні української культури

Про Ярослава Гашека і Йозефа Швейка
у Ліпніці над Сазавою, у Львові ... та у світі

8

українська панорама

Про що мовчать замки

12

незалежність

Як не пишеться про іноземців

Інформаційний простір України: інформування
перетворюється на пропаганду

Тема: візи, візи, візи, візи, візи...

Україна втрачає позиції в рейтингу
найбагатших людей Центральної і Східної Європи

У автокатастрофі знову загинув журналіст

16

нашого квіту по всьому світу

VIII Світовий конгрес українців

Українському фестивалю у Словаччині
сприяла погода і добрий настрій

В Ждині знов палала „Лемківська ватра“

22

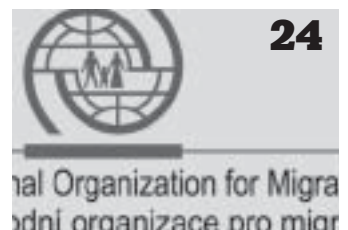
Що є ІОМ

Яку діяльність проводить ІОМ в Чеській Республіці

Інтеграційна програма (не тільки) для українців

Інтернет - легчий шлях до потрібної Вам інформації

Як можете долучитись Ви?

24

калейдоскоп

New look українського шоубізнесу

FM „Галичина“

Казкар - Присвячую всім самотнім коханням

26

ПОРОГИ

Інформаційний культурно-політичний двомісячник для українців у Чеській Республіці

№4

липень - серпень
рік XI 2003

Видає:

Українська ініціатива в ЧР
Реєстрація: МК ČR/7044

Голова редколегії:

Богдана Костюк

Відповідальна редколегія:

Ленка Кнап
Богдан Райчинець
Мар'яна Буджерин
Рене Кочік
Олекса Лівінський (Україна)
Яна Леонтієва

Художнє оформлення та верстка:

Ондра Гулеш

Адреса УІЧР:

UICR
Vodičkova 30,
110 00 Praha 1,
Česká republika

Адреса редакції:

POROHY,
Mánesova 10,
120 00 Praha 2,
uicr-porohy@quick.cz
тел./факс: +420 222254476

Співпрацівник редакції в Україні:

доц. Ярослав Швець,
790 57 Львів, а/с 9270,
тел: 00380/0322/35-60-85

Часопис друкується

із фінансовою допомогою
Уряду Чеської Республіки
Časopis je vydáván s finanční
podporou vlády České republiky

Титульна обкладинка:

Фото: Мар'яна Буджерин

За достовірність викладених фактів
відповідає автор статті. Редакція
залишає за собою право не
у всьому погоджуватися з думками
і поглядами авторів, скорочувати
матеріали і виправляти мову.
Рукописи не повертаються.

Любий читачу,

нема нічого дивного у тому, що літом часописи й газети, через нестачу серйозних тем та подій, зосереджуються хоча б на покращенні, чи радше, зміні іміджу своїх видань.

Натомість редакція часопису „Пороги“ зустрілася із протилежною проблемою: як скоротити, що могло би почекати а чому дати право першості. На мою думку, цей номер тріщить від густоти матеріалу.

Ми відсвяткували 12 річницю Незалежності України, хто над морем, хто в горах. А чільні представники українського діаспорного життя привітали її в Києві, де від 18 до 21 серпня брали участь у VIII Світовому конгресі українців. Які його результати і як його прийняла Україна, прочитайте на сторінках „Нашого квіту“. А вам, як подарунок до Дня Незалежності, ми, разом із Консульством України в ЧР та Міжнародною організацією міграції /ІОМ/, підготували Прилогу, яка знадобиться передусім громадянам України, що проживають у Чехії, але також всім іншим, кому цікаві, скажімо, нові угоди про правову допомогу та про соціальне забезпечення, підписані між Україною та ЧР.

Довго думали, як зробити сторінки, на яких намагаємось висвітлювати історію України знану і менш знану, цікавішими, потішнішими. До найпростішого годуматись найтяжче. Тож ми забули про замки, про ті кам'яні стіни, які все бачили і все пам'ятають. Вже віками стоять і мовчать. Про що мовчать українські замки і палаци, обсерваторії і фортеці? Відповідь шукайте в „Українській Панорамі“. А ті, хто після літа хворіють нестачею українських культурних акцій, не повинні пропустити „Празьке Дзеркало“. Там знайдете інформації про „Дні української культури“, які Українська ініціатива в ЧР готує провести з 29 вересня по 3 жовтня ц.р.

Ну, що ж, бажаю приємних хвилин із часописом „Пороги“ і до зустрічі над наступним номером.

Л. Косан

Казкова субота

28 червня група маленьких українців з „Барвінку“ та „Рідної школи“ отримала чудову нагоду ознайомитися з одним з багатьох історичних боїв на чеських теренах - битвою при Зборженому Костелці. Знайомство пройшло не в нудному музеї чи в душному шкільному приміщенні, а безпосередньо на полі бою, де дітлахи із захопленням спостерігали розгортання - ну майже справжнього - бою.

Подорож почалася в Празі, звідки група вирушила в напрямку Чеського Штернберка вісімдесятирічним паровим потягом, який, минаючи зупинки Прага-Бранік та Давле, вкінці зупинився на Зборженому Костелці, де шість століть тому у страшній битві зустрілися штернберки, гусити та хрестоносці.

На залитому сонцем полі йшли активні приготування. Коваль вже гострив меч, пекар продавав свіжий хліб, м'ясник пропонував пахучі ковбаски й солонину, пузатий шинкар розливав пиво, а військо готувалося до бою. Понад 20 гуртів історичного фехтування зібралося, щоб показати своє вміння перед чотирьохтисячною публікою.

І тут гримнули гармати, заревіло військо. Люто билися три сотні любителів старовинної зброї. Срібні каски хрестоносців, дзьобаті молоти гуситів, хоробрість штернберків: усе перемішалось на полі бою, який тривав майже годину на очах зачарованої публіки. Але наблизився вечір, утихомирилося дике поле і надійшла пора вертатися додому.

Ця захоплююча подорож є однією з низки заходів у рамках проекту „Пізнавай свою другу батьківщину“.

фото: архів Пороги

Проект організований Українською ініціативою в ЧР за підтримки Міністерства освіти ЧР і націлений на ознайомлення українських дітей з культурою Чехії: її давньою і сьогоденною історією, краєвидами, природою та визначними місцями. Сама концепція проекту народилася з тих міркувань, що батьки юних українців з фінансових причин, а часто і з власного незнання не можуть достатньо допомогти своїм дітям пізнати ту країну, в якій вони тепер проживають. А це надзвичайно важливо для повноцінної інтеграції дітей в чеське суспільство і допоможе збити цю чужу їм країну менш чужою.

Цього року це була перша поїздка в рамках проекту „Пізнавай свою другу батьківщину“; за її організацію щиро дякуємо пану Міланові Замостному. Інші подібні поїздки вже проводилися минулого року і так само принесли і дітям, і дорослим багато задоволення і цікавих спогадів. УІЧР закликає всіх зацікавлених батьків зголошувати своїх дітей до наступної подорожі, яка відбудеться у вересні і про яку можна дізнатися в канцелярії УІЧР за номером 222 254 476. **дар**

фото: архів Пороги

▣ Українська література в Чеській столиці

25 серпня, в день після святкування 12-ої річниці Незалежності України, у Тинській літературній кав'ярні відбувся такий собі невеличкий український літературний вечір, який зібрав у самому серці Праги шанувальників „укрсучлітератури“ а також гостей, яким було просто цікаво побільше дізнатися про творчість українських письменників та поетів. У маленькому приміщенні клубу ледь змогли вміститися близько сорока переважно молодих за віком людей, які близько 2 годин насолоджувалися, сміялися та не переставали дивуватися майстерності слова О. Забужко, Ю. Андруховича, П. Мідянки, Т. Прохаська та Ю. Винничука. Зачитували уривки чесь-

фото: Богдан Урбан

комовних перекладів самі автори-перекладачі, колишні студенти Брненської та Празької україністики, Ріта Кіндлерова та Томаш Вашут. Організатором цієї акції був чеський Мультикультурний центр Прага. І, хоча згадана акція не була за своїми масштабами надто чисельною, важливість проведення подібних заходів здається просто безперечною, адже читання української літератури привернуло увагу саме молоді та перспективної чеської публіки. Такщо будемо сподіватися, що це був вдалий початок доброї традиції українських літературних вечорів, і, можливо, не тільки в столиці Чехії, а й по всій республіці.

яна

▣ До нашої редакції надійшов лист, який своїм змістом реагує на інтерв'ю Олекси Лівінського з доцентом богемістики у Львові Надією Лобур. У третьому номері часопису „Пороги“ у статті „Львівська богемістика“ (стор. 10) доц. Лобур розказує про колишнього працівника Львівського університету Степана Масляка, якому, за її словами, належить перший переклад твору Івана Ольбрахта „Микола Шугай - розбійник“ (1947). Зараз ми пропонуємо до вашої уваги цікавий внесок інж. Льва Павлюха з Праги, який власнить переклад „Розбійник Микола Шугай“ з 1934 року. Тим самим наша редакція щиро дякує пану інженерові за його зауваження.

Прага, 28 липня 2003 р.

Шановні співробітники редакції „Порогів“!
У розмові Олекси Лівінського з завідуючою кафедрею слов'янської філології Львівського

університету доц. Надією Лобур, яка була публікована у третьому номері 2003, є на сторінці 10 - для декого може несуттєва - помилка:

Переклад роману Івана Ольбрахта „Микола Шугай - розбійник“ з 1947 року, здійснений Степаном Масляком, не є першим українським перекладом цього твору, як твердить пані Лобур. У мене в руках переклад під назвою „Розбійник Микола Шугай“, який вийшов накладом Івана Тиктора у Львові вже в 1934 році, отже лише рік після публікації оригіналу в чеській мові. Цей переклад був першим томом другого річника серії українських книжок під загальною назвою „Українська бібліотека“, які щомісячно виходили у Львові. Вступною статтею перекладу був начерк Миколи Голубця під назвою „Земля без імені“. Під таким самим заголовком видав Ольбрахт свої „звідомлення з Підкарпаття“ окремо в Празі вже в 1932 році.

З поважанням,

Лев Павлюх

▣ Фестиваль у Стражніці

27-29 червня на Моравії відбувся 58-й міжнародний фольклорний фестиваль „Стражніце 2003“. Містечко Стражніце живе фольклором, сюди з'їжджаються музиканти з різних куточків світу. У цьому році запрошення прийняли танцювальні ансамблі з Мексики, Болгарії, Польщі, Угорщини, Словаччини та інших держав.

Раз на два роки організатори запрошують музичні гурти національних меншин, що проживають на території Чехії. Український гурт „Ігніс“ взяв участь у першій половині суботньої програми. Хоча у зменшеному складі - чотири гітари - гурт захопив публіку своїми українськими верховинськими мелодіями.

дар

фото: архів Пороги

Українська ініціатива
в ЧР працює для Вас!

Вже незадовго будете мати
можливість оглянути Пороги
на сторінках інтернету

www.ukrajinci.cz

Mánesova 10, Praha 2, 120 00
тел/факс: 222 25 44 76

Рідна школа
Учить своїх дітей
говорити
по-українськи!

Д-р Ілона Шатилова проводить заняття для
найменших українців.
Абетка, віршики, пісні...
В офісі УІЧР, щочетверга.

Інформація за телефонами:
224 936 632
(Д-р Ілона Шатилова)

222 254 476
(офіс УІЧР)

Чеські волонтери в українських дитбудинках

Текст: Олекса ЛІВІНСЬКИЙ
Фото: Томаш ВРТАЛ

Працьке громадське об'єднання „Бодай“ продовжує і розвиває традицію допомоги українським дітям, які мають вади фізичного і ментального розвитку. Майже цілий липень півтора десятка молодих людей з Чеської Республіки, переважно студентів гуманітарних факультетів, провели у Вільшанському дитбудинку-інтернаті на Закарпатті.

Чеські волонтери їздять до Вільшанського дитбудинку уже сьомий рік. Організували поїздки АДРА та спеціально створений у місті Брно Благодійний фонд допо-

моги. Волонтери, окрім надання матеріальної гуманітарної допомоги - іграшок, одягу, лікарських засобів тощо, головним чином займають з дітьми: допомага-

ють годувати їх, займаються реабілітацією, навчають співати, гратися, малювати, просто поводяться з ними так, як і належить. Завдання місії - якомога більше адаптувати дітей до життя. Діти завжди раді іноземним гостям і, навіть пам'ятають тих, хто вже тут бував раніше, по імені. Сильна половина групи чеських волонтерів не цурається важких фізичних робіт.

Співпраця благодійних організацій з українським дитбудинком не обмежується лише цим. В Чехії та Кисві вже кілька разів були організовані фотовиставки, які змальовували життя дітей у цій закарпатській установі. Два роки тому дві виховательки з Вільшан були на стажуванні в дитячих будинках Чехії. Наступного року планується поїздка 20 вільшанських дітей з концертом до Праги на П'ятий фестиваль „Високо, Вище, Вишеград“.

Влітку минулого року члени об'єднання відвідали й інші дитячі будинки на Закарпатті й сусідній Івано-Франківщині. Їхню увагу привернув сиротинець у селі Залуччя, що поблизу Снятина, де живе близько 120 дітей з важкими ментальними хворобами, переважно з дитячим церебральним паралічем. У липні п'ятеро членів об'єднання провели у цьому дитбудинку майже два тижні. В установі працюють чуйні і приємні люди, але за висловленням

її директора Василя Олексійчука, чехи зробили тут справжню „революцію“. Багато дітей, скажімо, ніколи не були на вулиці, їм ніколи не грали під гітару, з ними ніколи не бесідували на цілком серйозні теми. Діти не відчували жодного бар'єру у спілкуванні. А моральна увага, очевидно, є набагато ціннішою за будь-які матеріальні подарунки.

Співпраця із Залучанським дитбудинком продовжиться вже у вересні: до Чехії на стажування поїдуть директор та дві виховательки. Бодаївці мають намір ознайомити їх із сучасними методами реабілітації дітей з метою їхнього впровадження в Україні. Безпосереднім організатором цього процесу буде голова об'єднання Мартіна Немцова, яка щойно закінчила психологію та спеціальну педагогіку в Карловому університеті. Потім до Залуччя нову вирушать близько двох десятків добровольців.

Більше інформації про об'єднання та його місію можна отримати на веб-сторінці www.bodaj.com.

www.bodaj.com

▣ За українським до східної Польщі

В червні цього року я мала нагоду взяти участь у захоплюючій екскурсії невеликої групи чеських українців та полоністів з Праги до східнопольських областей, які знаходяться на кордоні з Білоруссю та Україною. Похід було організовано доктором М. Сладеком з Музею народного письменства, магістром з полоністики Й.

фото: Богдан Урбан

Лінкою та доктором з україністики Б. Зілінським. Всі десять днів інтенсивного сприймання інформації про регіон, що має насправді вражаючу історію, залишили глибокий слід у серцях кожного з учасників. Спочатку ми бачили неосяжні рівнини, з яких виглядали лише гнізда чапів, а в лісах та болотах причаїлися старі татарські та українські кладовища. А потім - горбисті пейзажі занепадаючих українських селищ з великою кількістю дерев'яних церков, ренесансні містечка з пам'ятниками жертвам комуністичних та націоналістичних репресій, синагоги та природні резервації. В Млинах, малому селищі близько українського кордону, ми разом з В. Нечасовою та Б. Зілінським заспівали український гімн на могилі його автора, Михайла Вербицького. А на зворотньому шляху зупинилися в місті Лемковська, де й досі ручним способом добувають нафту, а також відвідали декілька святих місць римських та грецьких католиків.

Ріта Кіндлерова

Дорогі батьки!
Хочете, щоб
ваші діти
вміли
танцювати
гопака?

Українська ініціатива в Чеській Республіці пропонує організувати дитячий гурток українського народного танцю.

З пропозиціями і запитаннями просимо звертатися до п. Мар'яни Буджерин за тел. 736-123-809.

Дні українськ

29 вересня - 3 жовтня 2003 р.

Рок-концерт Тараса Чубая і групи „Плач Єремії“

29 вересня 2003 р.,
рок-клуб „Акрополіс“,
початок: 19:30 год.
Palác Akropolis, Velký sál, Kubelškova 27,
Praha 3

Тарас Чубай і „Плач Єремії“ - група, яку на Західній Україні вважають культовою, утворена в лютому 1990 року в театрі пісні „Не журись“. Через рік, на „Червоній руті“ в Запоріжжі „Плач Єремії“ оволодів третім місцем серед рок-виконавців. У 1993 році група записала свій перший офіційний альбом - „Двері, які насправді є“. „Плач Єремії“ був того ж року визнаний кращим концептуальним рок-гуртом в країні. На початку 1995 року побачив світ другий альбом гурту „Най буде все як є“, тиражований через рік МО „Гарба“. Завдяки цій роботі літом 1996 року „Плач Єремії“ отримав „Золоту Жар-птицю“ Таврійських Ігор як кращий рок-гурт України. Музиканти приступили до запису відразу двох альбомів, але через рік побачив світ тільки один - „Хата моя“. Ще через рік лейбл „Caravan CD“ випродукував на CD збірник найкращих пісень гурту - „Добре“, а восени 99-го вийшли максі-сінгли з випадкових записів 1995-98 років „Я піду в далекі гори“ та „Як я спала на сені“. В 1999-2000 р.р. Чубай, що саме перебрався на помешкання до Києва, записав у супроводі гурту „Скрябін“ альбом різдвяних пісень „Наше Різдво“ та альбом пісень вояків ОУН-УПА „Наші партизани“. В грудні 2002 року, в серії „Українська колекція“, лейбл „Атлантик“ випустив CD-збірник кращих записів гурту „Рок легенди України - Плач Єремії“. Ще в лютому 2002-го Чубай за участю „Плачу Єремії“, камерного „Стрих-оркестру“ та ще й інших сесійних музикантів, записав у Львові низку пісень Володимира Івасюка. Підкінець цього літа з'явилося нове CD, яке буде Тарас Чубай із групою „Плач Єремії“ презентувати 29 вересня 2003 року у відомому рок-клубі „Акрополіс“ у Празі.

Фучжоу

30 вересня 2003 р.,
Мадярський культурний осередок,
початок: 17:30 год.
Maďarské kulturní středisko, Rytiřská 25-27,
Praha 1, Staré Město

Огляд фільму Михайла Ілленка „Очікуючи вантаж на рейді Фучжоу біля пагоди“

В головних ролях: Тарас Денисенко, Івана Ілленко, Валентина Троцюк, Богдан Ступка. Йдеться про 127-ми хвилинну історико-романтичну притчу. Фільм було нагороджено у 1995 р. - Гран-прі „За кращий дебют“ актрисі І.Ілленко - Кінофестиваль „Стожари“ (Київ).

Придніпровські містечка й села в Україні, узбережжя Флориди, Бермудський трикутник - місця дії фільму. Нащадка українців, які колись емігрували за океан, Ореста шаленим вітром стихій закидає в українське село. Власне, це стихія самої історії, котра розвіяла українців по світах. В стилістиці поетичного кіно, через химери людських фантазій і вчинків, автори поєднують свого героя з коханою дівчиною, Катериною.

Ласкаво просимо!

Ої культури

New Impressionism

1 жовтня 2003 р., Якубска Галерея,
початок: 18:00 год.
Galerie Jakubská, Jakubská 4,
Praha 1, Staré Město

Вернісаж пражького українського імпресіоністичного художника Олександра Оніщенка

Олександру Оніщенку виповнився сон бути власником своєї галереї і заробляти своїм мистецтвом. Приїхавши на початку 90-их років у Прагу заробляв, подібно як багато його колег, тим, що продавав свої картини на Карловому мості. Але незадовго якість його мистецтва відрізнила його від юрби і він почав виставляти свої картини на виставках у Чеській Республіці, Німеччині чи Греції. Сьогодні О.Оніщенко дуже успішний і відомий художник у Празі, його картини бачили в Лондоні, Нью-Йорці, Мюнхені. Його мистецтво переповнене енергією, кольорами та світлом і хоч йдеться про імпресіоністичний стиль, все ж таки картини повні деталей, до яких можна весь час повертати. Життя О.Оніщенка багата палітра, в якій перепливаєть український дух із формальною ерудицією, любов'ю до імпресіонізму, свободою і культурою нової батьківщини.

Лірика Тараса Чубая і його друзів

2 жовтня 2003 р., джаз клуб „У Старе Пані“,
початок: 18:00 год.
Jazz club U Staré paní, Michalská 9,
Praha 1, Staré Město

А для шанувальників „Нашого Івасюка“, „Наших партизан“ і іншої „чубайської“ лірики, заграє у четвер 2 жовтня 2003 р. Тарас Чубай у джаз клубі „У Старе Пані“ від 18:00 год. на Старому Місті.

Мамай

3 жовтня 2003 р., Мадярський культурний осередок, початок: 17:30 год.
Maďarské kulturní středisko, Rytiřská 25-27,
Praha 1, Staré Město

Огляд фільму Олесь Саніна „Мамай“

В головних ролях: Вікторія Спесівцева, Назл Сейтаблаєва, Андрій Білоус, Сергій Романюк, Олесь Санін, Ахтем Сейтаблаєв, Ельдар Акімов, Еміль Расілов.

Цей фільм є претендентом у номінанти на оскарівську премію у категорії „Кращий іншомовний фільм“ і поки що єдиною українською стрічкою, яка пройшла технічною комісією та дістала рекомендації трьох американських академіків та американського прокатника, виконавши таким чином всі умови необхідні для участі в оскарівських перегонах.

Про Ярослава Гашека і Йозефа Швейка у Ліпніці над Сазавою, у Львові

Текст: Александр Дрбал
 Фото: архів А. Дрбала

Коли на запрошення Товариства Ярослава Гашека автор їхав на міжнародну конференцію „Гашек, Швейк - гумор тисячоліття“ у Ліпніцю-над-Сазавою (28-30.04.2003 р.), то думав, що побачить поважних вчених мужів, які сперечаються за кожне слово своїх рефератів. Однак, виявилось, що всі гашкологи, перекладачі і шанувальники Я. Гашека і Й. Швейка полюбляють невеликі, але по суті, доповіді, добрий гумор і, звичайно ж, чеське пиво і страви.

Макет пам'ятника Швейку у Скелівці на Львівщині

З'їхалося їх більше сорока. Серед них були представники більше десяти країн, в т.ч. з США та Монголії. І серед них такі відомі гашкологи і перекладачі, як, наприклад, польський „Profesor Szwejkologii Stosowanej“, історик, журналіст та голова Польської партії лисих Лешек Мазан, який, доречі, був нагороджений в Польщі „швейківським OSKAROM“, перекладачі Зенні Садлонь з США, Моніка Згустова з Іспанії, Ласло Ковач з Угорщини та Ееро Балк з Фінляндії, літератори Еуген Брікціус, Ян Штолба і Їржі Жачек, художник Йозеф Кобра-Кучера, режисер Антонін Кахнік, учитель Франтішек Драшнер, численні шанувальники Гашека і Швейка, редактори доктор Франтішек Цінгер (газета „Právo“) і доктор Радміла Грдінова, інші представники чеських засобів масової інформації тощо. Про деяких інших учасників конференції мова йтиме далі.

Конференція відбулася у шинку „У Ческе коруни“, де у 1921-1923 була написана значна частина роману Я. Гашека „Пригоди доброго вояка Швейка“ і який нині є власністю родини онука письменника інж. Ріхарда Гашека.

Надвечір першого дня конференцію відвідав голова Сенату Парламенту Чеської Республіки доцент доктор Петр Пітгарт, який, зокрема, підкреслив міжнародне значення творчості Гашека у зв'язку зі вступом Чеської Республіки в Європейський Союз. На думку автора, письменник би безперечно привітав цю подію, адже ще 28 вересня 1917 р. висунув лозунг „У вільній Європі - вільна Чехія!“.

Відкрив конференцію голова Товариства Ярослава Гашека, голова і одночасно член Партії поміркованого прогресу у рамках закону і онук письменника в одній особі інж. Ріхард Гашек. Потім з основним рефератом про гашеківську іронію історії виступив відомий чеський гашколог доктор Радко Питлік, який підкреслив, що вона є ключом до розуміння значення Швейка, гумор якого спрямований і у 21 століття. Доречі, пан доктор розпочав свій реферат висловом письменника Богуміла Грабала „І шинок

може стати Сорбоною“, що в данному випадку відповідало дійсності. Патріарх Чехословацької церкви гуситської доктор теології Ян Шварц у своєму рефераті „Атеїст чи критик церковних відносин“ довів, що сатира Гашека не була направлена проти віри в Бога, але проти негативних церковних відносин, які накопичувались впродовж тисячоліття. „Гашеку вдалося висміяти диктатуру сили“ відзначив патріарх. А літературознавець професор Мілан Янковіч проаналізував деякі епічні аспекти дій Швейка і змістовність його сміху та підкреслив, що однозначно інтерпретувати Швейка неможливо. При цьому він нагадав присутнім характеристику Швейка, яку дав виданий чеський актор Ян Веріх: „Швейк звичайно не негативний герой. Він знає, що розумне, а що дурне“. В той же день відбулася також презентація чеського перекладу документального роману гашколога з Німеччини Павла Гана „Osudy humoristy Jaroslava Haška v říši carů a komisařů i doma v Čechách“ (Brno : Atlantis, 2003). Цікаво, що батько автора роману походить з м. Сокаля Львівської області. Пану Гану вдалося відшукати унікальні свідчення про діяльність письменника в Україні, зокрема, що він разом з Рудолфом Медеком, Франтішеком Лангером, Алоїзом Тучеком і Йозефом Їржі Швецом був засновником таємної розвідки чехословацьких легіонів „Черна рука“, про яку не знали навіть російські спецслужби. Не виключено, що це могло бути однією з основних причин переходу Гашека до лав Червоної Армії, але архіви про це поки що мовчать.

Автор цієї статті представив на суд присутніх свій реферат „Край славний старою славою козацькою“ (опублікований в № 3 „Порогів“ за цей рік), зачитав листа Йозефа Швейка з Галичини, який був записаний „на прохання“ славного вояка лише у 21 столітті, та передав інж. Ріхарду Гашеку примірник „Порогів“ (№ 1 за цей рік) зі статтею Ігора Сендюкова про Гашека.

У конференції взяв також участь і виступив відомий російський богеміст Олег Малевич з Санкт-Петербурга, який вважає

... та у світі

творчість Гашека першопричиною того, що став богемістом. Це йому належить відома фраза: „Хто відгадає таємницю посмішки Йозефа Швейка, той відгадає загадку особистості Ярослава Гашека“. У своєму виступі пан Малевич, зокрема, підкреслив, що до написання роману Гашек готував усе життя і досяг у ньому такого бачення дійсності, що сучасне, все ще заідеологізоване, літературознавство цього просто не сприймає. І ще російський вечний в інтерв'ю тій же газеті „Právo“ (опубліковано 3.07.2003 р.) висловив припущення, що якби письменник залишився жити в СРСР, то у 30-ті роки його б неодмінно розстріляли.

Найбільший розрив серед учасників конференції викликав безперечно останній чехословацький легіонер, учасник славетних битв чехословацьких легіонів біля Зборова і Бахмача в Україні та знайомий Гашека 107-літній Алоїз Воцасек (1896 р.н.). Незважаючи на свій поважний вік, він перебуває у повній душевній свіжості, про що свідчить його змістовна розповідь про участь в боях на терені України та про спілкування с Гашеком.

На конференції прозвучало також невідоме оповідання Гашека „Verřová historie“ („Свиняча історія“) у виконанні актора Іво Нідерле. Виявив оповідання у 2002 р. в родинному архіві Одржіх Трегр, а напередодні конференції опублікувала газета „Právo“ (24.04.2003 р.).

У вечір конференцію відвідав сам добрий вояк Швейк, роль якого виконував відомий актор Пршемисл Кубішта, та виступив вокально-інструментальний ансамбль Мілана Карпішека з Пльзені.

Під час конференції учасники пили пиво, звичайно ж „Пльзенске“, як же інакше, та їли чудову фірмову страву „Nařkŭv gulářek“ („гуляш Гашека“), рецепт якої, як виявилось, є таємницею родини Гашеків. Доречі, 107-літній пан Воцасек також не відмовився ні від пива, ні від „гуляшека“. У перерві між засіданнями учасники відвідали будинок Гашека, який письменник придбав, у якому мешкав і у якому помер (нині це будинок-музей письменника), а також старий цвинтар, де в глибині під стіною він похований.

Шинок „У Ческе коруни“ знаходиться приблизно посередині між будинком-музеєм і цвинтарем (віддаль між ними дорівнює приблизно 150 метрів). З тераси шинку і від будинку-музею відкривається чудовий краєвид на Височіну. Очевидно, все це при-

Обкладинка книги Павла Гана

Бронзова скульптура Швейка у „Віденській кав'ярні“ у Львові

Автор біля могили Ярослава Гашека

пало до душі Гашеку, тому він і залишився тут назавжди.

На думку учасників конференція вдалася. На закінчення вони подякували всім, хто забезпечував її нормальний хід, зокрема, власникам шинку Ріхарду і Здені Гашекам та їх співпрацівникам.

А у Львові, через який письменник ймовірно проїздив потягом і де біля входу у „Віденську кав'ярню“ (пр. Свободи, 12) від 3 червня 2002 р. зустрічає гостей бронзова скульптура всесвітньовідомого австроросійського жовніра Йозефа Швейка із гальбою пива¹, 15 травня ц. р. відбувся літературно-мистецький вечір, присвячений ювілею Ярослава Гашека. Організувало вечір у приміщенні бібліотеки іноземної літератури найстаріше чеське товариство у Східній Європі „Ческа беседа“ при допомозі словацького товариства М.Р. Ште-

фаніка. Крім членів „Ческе беседа“ і словацького товариства у вечорі взяли участь перший посол України в ЧСФР і ЧР Роман Лубківський, викладачі львівських вузів, студенти-богемісти, шанувальники Гашека і Швейка, представники засобів масової інформації тощо. З головним рефератом про маловідомі сторінки біографії письменника виступив президент товариства інж. Євген Топінка. Потім з аналізом образу Швейка виступив відомий український богеміст професор кафедри слов'янської філології Львівського Національного університету ім. Івана Франка Володимир Моторний. Крім того, виступили голова словацького товариства доцент інж. Людовіт Фабрі, член товариства Гелена Кузьма та провідний бібліотекар Ірина Калиняк. У фойє можна було оглянути виставку книг Я. Гашека на різних мовах з фондів бібліотеки. Серед них виділялася нова книга великого формату „Феномен Швейка“, яку на основі роману Я. Гашека (у перекладі Степана Масляка) упорядкував Олександр Завадка, а видало напередодні львівське видавництво „Наутілус“. На вечорі був також вперше представлений макет пам'ятника Йозефу Швейку (скульптор Андрій Дацько), який „Ческа беседа“ планує встановити у селі Скелівка (кол. Фелштін) Старосамбірського району Львівської області. На жаль, товариству для цього бракують кошти. У музичній частині вечора звучали чеські народні пісні у виконанні членів чеського і словацького товариств, читалися уривки з „Пригод доброго вояка Швейка“ Я. Гашека на чеській мові, а член словацького товариства Марія Ткачик виконала на скрипці твір Я. Вайди „Tempo di Ciaccona“.

✕

Післямова

Коли автор вже збирався відіслати цей матеріал у редакцію, то у пресі з'явилося декілька повідомлень, які мають безпосереднє відношення до Гашека і Швейка. Найголовніші з них: встановлення пам'ятників Швейку у Санкт-Петербурзі (11.04.2003 р.) в Росії, у Саноку (6.06.2003 р.) в Польщі та у м. Непомуку (19.07.2003 р.) в південній Чехії. Ще в одному, сумному повідомленні йшлося про те, що 9 серпня ц. г. помер у Празі останній чехословацький легіонер 107-літній Алоїз Воцасек. З ним легіони відійшли у історію, де зайняли своє почесне місце поряд з гуситськими воями. І щоб зараз не писалося про них у різних сумнівних виданнях, фактом є те, що вони відіграли вирішальну роль у становленні чеської і словацької державності і за це їм належить вічна шана всіх чехів і словаків в Чехії і не в Чехії сущих.

1. Читачам „Порогів“ мабуть буде цікаво дізнатися, що авторами ідеї скульптури Швейка у Львові є львів'яни лікар-офтальмолог Юрій Охріменко, підприємець Борис Корпан та історик-мистецтвознавець Наталія Космолинська (за інформацією львівської журналістки Олександри Харченко). Втілює її в життя скульптор Сергій Олешко. Це перший в Україні і другий у світі пам'ятник Швейку. А першим в світі пам'ятником Швейку став пам'ятник, встановлений 5.10.2000 р. у м. Гуменному в Словаччині. Цікаво, що за підрахунками Юрія Охріменка, Швейк побував у Львові 20 серпня 1915 р., коли їхав потягом із Перемишля до Жовтанців, то чому б не відзначити цей день як свято гумору у Львові?!

Про що мовчать замки

**Інтерв'ю з Борисом Возницьким
директором Львівської галереї мистецтв та
членом правління Українського національного
комітету Міжнародної ради музеїв при ЮНЕСКО**

Підготувала Мар'яна БУДЖЕРИН

Пане Возницький, проект „Золота підкова України“ нерозривно пов'язаний з Вашим іменем і в Україні і закордоном. Не могли б Ви розповісти нашим читачам про цей проект, в чому він полягає і яка його історія?

„Золота підкова України“ це одноденний туристичний маршрут по Львівщині, до якого входять Олеський, Підгорецький і Золочівський замки. Якщо чехи мають сотні замків, палаців і фортець, то в Україні лише 20 збережених замків і ще до того біля 40-а руїн. Скажімо, на Тернопільщині замків колись було найбільше, але нині залишилися від них лиш руїни. Найбільше уцілілих замків власне на Львівщині; на Волині 3-4 замки, на Закарпатті також 3-4.

Тому справа збереження і відновлення замків України є особливо актуальною. Ідея власне „Підкови“ народилася не так давно, але наша праця із замками Львівщини почалася ще 30 років тому.

В 1969-му році Львівській галереї мистецтв було передано Олеський замок, над яким негайно почалися реставраційні роботи. Вже 1975-го року замок відкрився для відвідувачів як музей старого українського мистецтва XIII - XVIII століття.

Коли із Західної України у 1946 році виїхали поляки залишилося багато прекрасних костелів, які зразу ж перейшли в руки нової радянської влади. Загалом, на Львівщині було закрито понад 800 церков і

Підгірці найгарніший в Україні і в Польщі замок

Припускають, що великий мурований замок у Підгірцях був побудований в 1635-1640 рр. правдоподібно французьким інженером Бопланом. А триповерховий палац спорудив, вочевидь, італієць Андре дель Аква, але історія цієї місцевості сягає далеко в глиб віків. Уперше згадується у актах дворище Бастиїв від 1445 р. Розходиться про укріплення на Підгорецькій горі. Недалеко від Підгірців, кілометрів зо три на південь збереглися фортифікаційні вали давньоруського міста.

У 1637 року гетьман Станіслав Конецпольський, який дані терени викупив від Януша Подгорецького, вирішив побудувати тут свою резиденцію. Три покоління Конецпольських працювали над своєю монументальною родовою садибою /1646-1682/.

Під час визвольної війни під проводом Хмельницького замок був частково знищений. 1682 року молодший Станіслав Конецпольський записав усі свої бродські землі разом з Підгірцями королевичеві

Якубові Собеському, але, врешті-решт, вони потрапили до Константина Собеського - молодшого сина короля Яна III. 1720 року палац у Собеських купили магнати Жевуські, серед яких найвідомішим був Вацлав, знаний як Емір Таж Уль-Фахр, герой романтичних повістей і поем. Вацлав Жевуський зібрав у замку велику колекцію цінних картин, книг, зброї, меблів. Переніс сюди також усе найцінніше з Олеського замку. Перед замком завжди стояла парадна військова варта, декілька гармат. У палаці відбувались гучні забави, що тривали тижнями і на які з'їжджалася навколишня шляхта. Їх прикрашали феєрверки, військові паради та гарматні залпи. У замково-

му парку прогулювалися рідкісні птахи. Для численних гостей та їх слуг у 18 ст. біля замку збудували корчму-заїзд, яка збереглася й дотепер. Підгорецький заїжджий двір має старий сонячний годинник.

Палац прикрашали відомі скульптори і художники. Деякі з цих робіт зараз можна побачити в Олеському замкові та музеях Львова. Тут була чудово оздоблена їдальня - величезний зал, прикрашений портретом гетьмана Конецпольського на стелі і цілою серією портретів державних і духовних діячів (разом 72 портрети), а також інші твори мистецтва. Чорний мармуровий стіл, перевезений з Олеська, на якому хрестили короля Яна III, більярд і старовинне фортепіано додавали інтер'єрові неповторної краси. Були в замку кармазинова кімната, а також китайський, золотий, дзеркальний, мозаїчний, зелений кабінети. Усі цінності, що зберігалися в кабінетах і залах, відповідали їх назвам. Крім цього, в замку був арсенал, величезна бібліотека та архів. Працювала тут і друкарня.

Окремо зберігалися особисті речі короля Яна III Собеського і трофеї, здобуті у битвах Вацлавом і Северином Жевуськими.

Останніми власниками Підгірців до Дру-

костелів, які перетворилися у кращому випадку на архіви якихось паперів, а бувало, що і на склади мінеральний добрив. Де зберігалися папери, то там ще щось уціліло, а де міндобрива, то споруда нищилась до тла...

Тож в 60-х - 70-х роках наш музей почав виряджати пошукові експедиції по Україні і зокрема західному регіонові з метою врятувати картини, ікони, іконостаси, скульптуру, меблі, текстиль та інші культурні цінності, що ще збереглися в цих знеживаних церквах, костелах та замках. Результатом цих експедицій стала колекція з 12 тисяч речей, оцінених в 4 млрд. доларів США. Врятувати вдалося не все. Що тоді ми привезли - то є, а що ні - то загинуло...

Зібрані нами речі було впорядковано в каталог; тепер ця колекція зберігається в монастирі Капуцинів, що біля Олеського замку. Частину експонатів включено до експозиції цього замку, а частину виставлено до огляду в інших музеях краю. За нашою ініціативою і участю було відкрито декілька музеїв власне у Львові. Це музей Книги, музей Шашкевича, музей Русалки Дністрової, музей Оборонної архітектури XIV століття, музей Найдавніших пам'яток Львова, музей Пінзеля (сакральна дерев'яна скульптура XVIII століття).

У 1988 році до Галереї мистецтв відійшов Золочівський замок, а в 2000 році і Підгорецький.

Підгорецький замок є насправді більше палацом, хоча це палац-фортеця, бо має свою оборонну систему. В межах колишньої Речі Посполитої, цей замок був другим по багатству після королівського палацу на Вавелі в Кракові. Побудував замок італійський архітектор Андре дель Аква за прикладом венеціанського палацу, і це єдиний такий палац в Середній Європі. Крім того, на замкових угіддях було розбито 250-ти гектаровий террасовий парк італійського типу ще за 10 років, до того, як аналогічний парк було створено у французькому Версалі.

Золочівський замок - це приклад оборонної архітектури. Його збудовано тим же архітектором, що і Підгорецький замок. Замковий комплекс складається з великого палаца та меншого китайського палацка, який відображає європейську моду I-ї половини XVIII століття на використання орієнтальних мотивів у архітектурі та інтер'єрі, як, скажімо, це бачимо в палаці Сансоссі біля Потсдаму в Німеччині, збудованому в той же період.

Зараз ведуться реставраційні роботи у Золочівському і Підгорецькому замках. На якій стадії вони і які маєте плани щодо цих замків?

Щодо Підгорецького, то в планах маємо повернути оригінальний інтер'єр палацу, йо-

го вигляд на 1930-і роки. Від інтер'єру замку майже нічого не залишилося через пожежі, розкрадання та небдальність. І хоч нам вдалося віднайти деякі елементи інтер'єру, а також оригінальні картини, які належали власне цьому замкові, більшість прийдеться крок за кроком відновлювати. На щастя, збереглося достатньо матеріалів: знімок, листівок та планів, за якими можливо відтворити інтер'єр.

Дев'яносто відсотків всіх робіт з реставрації Золочівського замку вже виконано. Зараз працюємо над експозицією китайського палацка, де заплановано відкрити музей Культури народів Сходу, а саме Єгипту, Шумеру, Індії, Індонезії, Китаю, Японії та культур Близького Сходу.

Невже в Україні знайдеться достатньо експонатів, щоб відкрити таку експозицію?

Так, ми співпрацюємо з багатьма музеями України, які докладають експонати до експозиції, а також з посольствами країн, на території яких розвивалися названі культури. Посольства звозять експонати зі своїх відповідних країн, так що вже цього року плануємо робити урочисте відкриття музею Культури народів Сходу. Експозиція розташується на першому поверсі китайського палаца, а на другому ми пропонуємо відвідувачам японське чаепиття. До цієї ідеї мене підштовхнуло побачення

гої світової війни була родина Сангушків. Князь Роман Сангушко, маючи сумний досвід часів Першої світової війни, перед другою поспішно евакуював найцінніші твори мистецтва. Конвой вантажівок в останній момент перед нападом німців дістався Румунії і після подорожі через усю Європу опинився у Бразилії. З частини підгорецьких творів мистецтва в Сан-Пауло заснували мистецьку фундацію, котра існує там і до сьогодні.

Справжні чорні часи настали для замку після Другої світової війни. Панування нової комуністичної влади означало грабунок і руйнування палацу. Дивовижні скульптури Підгорецького замку були вивезені у Ленінград, щоби прикрасити літній сад. Художні цінності були значною мірою знищені, а те, що залишилося, передали до львівських музеїв. 1956 року в замку стала велика пожежа і від палацу залишилися голі стіни. В 60-х роках споруду відреставрували, проте ні плафонів, ні мармурових підлог відновити не вдалось.

З 1997 року замок передано Львівській галереї мистецтв. Того ж року був створений благодійний фонд відродження Підгорецького палацу.

Олеський замок найстарший на західноукраїнських землях

Прийнято вважати, що початки Олеського замку сягають XIII ст., однак першу достовірну згадку про замок зустрічаємо під 1390 р. /булла папи Боніфація IX, який дарував замок разом із Тустанським Галицькому католицькому єпископові/. Далі не маємо ніякої згадки про цю визначну історико-архітектурну пам'ятку аж до 1431 р., коли король Ягайло повідомляє у своєму листі магістра хрестоносців про повстання Свидригайла, який за допомогою своїх прихильників та повстанців зайняв замок у Збаражі, Крем'янці та Олеську. Олесько тоді стало опорним пунктом боротьби за воз'єднання з Волинню.

Розташовання Олеського замку на давньому рубежі між Галичиною та Волинню, ще у князівський період визначило подальшу долю Олеська в часи іноземних загарбань. Боротьба між Литвою, Польщею та Угорщиною, за вигідний розподіл української спадщини в 14 столітті, винесла Олесько на політичний горизонт, на якому розмежовувалась експансія найближчих сусідів. Тоді

Існує легенда про народження Яна III Собеського. Народився він під час грози, на замок ще й тоді напали татари... Коли бабка-повитуха поклала немовля на чорний мармуровий стіл, вдарив дуже сильний грим, стіл тріснув, і бабка оглухла. Відразу ж з'явилось пророцтво про те, що новонароджений буде незвичайною людиною... Пророцтва переслідували Собеського все життя.

битви за Олеський замок мали важливе стратегічне значення, як за ключ до Волині чи Галичини, і власне тут проходила демаркаційна лінія державних кордонів.

У 1941 р. король Владислав Варненчик віддав замок з містом і цілою округою Янові зі Сієни за заслуги в обороні руських земель перед татарами. У 1605 р. замок з містом і частиною сіл перейшли в

мною у Мюнхені. Там вони залучили до організації цієї справи самих японців, адже в Японії тепер живе 26-те покоління тих, хто знає, як правильно провести церемонію часепиття. Тут, знову ж таки, ми співпрацюємо з японським посольством.

Загалом в експозиції китайського палаца ми хочемо показати унікальний історичний вплив України на Схід, а Сходу на Україну. У цій царині є дуже багато цікавого і ще нерозвіданого.

Приміром, у 60-х роках знайдено велику могилу із зваленого каміння біля Мелітополя у приазовських степах. Археологічні розкопки виявили, що під камінням могила складається із 26-ти гротів, в яких - бібліотеки, зібрання глиняних табличок з незрозумілими записами. Лишень у 1994 році український шумеролог Кіфішин з'ясував, що написи є на протошумерській мові і містять міфологію, згадки про царів, назви народів та багато іншої безцінної інформації. Шумери в Україні! Це несподіване відкриття ще потребує подальшого вивчення, але значення мелітопольської могили недовозначне.

А як стосовно інших замків і пам'яток Львівщини?

Одеський, Підгорецький і Золочівський замки складають так звану малу „Підкову“. Ми розробляємо також і розширений дво-

денний маршрут - велику „Золоту підкову“, до якої входять також замки Жовківський, Свіржський та Старе Село.

Крім цього, до великої „Підкови“ входять і українські дерев'яні церкви, які є унікальною архітектурною спадщиною нашої країни. Справа в тому, що в Європі така дерев'яна архітектура зберіглася хіба ще в карпатських районах Словаччини та де-не-де в Скандинавії. В Росії частина аналогічних архітектурних пам'яток зведена на острів Кижи в музей під відкритим небом. Нині українським дерев'яним церквам загрожує повне знищення. Люди воліють будувати нові, великі цегляні церкви, а старі розбирають, палять, занедбують. А Україна має більше 300 пам'яток архітектури серед власне таких церков.

Тож до великої „Підкови“ увійдуть дерев'яні церкви у Сасах, Кутах та Підгірцях, а також унікальний зразок оборонної споруди - літописне городище Плісниськ. Це городище датується VIII століттям і існувало до 1241 року. В той час, коли площа Києва складала 9,7 гектарів, Плісниськ розташовувався на 127 гектарах!

В Підгірцях існує Гетьманський заїзд XVIII століття; це - найстаріший готель на Україні. Там колись зупинявся Оноре де Бальзак під час своєї подорожі по Східній Європі. Планується відновити в заїзді готель, де мандрівники зможуть зупинитися

„Масмо руїни (замків, святинь, фабрик, мостів, обсерваторій, найбільше руїн цвинтарів, адже немає нічого простішого, ніж захопити покинуті втікачами помешкання, але хто доглядатиме чужі могили?)“.

Ю. Андрухович

під час дводенного маршруту великої „Підкови“.

Крім того в Україні є понад 5000 оборонних споруд, фортець і городищ. Загалом, на Україні найбільше оборонних споруд, адже нам найбільше приходилося захищатися протягом всієї нашої історії. Ні в Польщі, ні в Чехії, ані в жодній іншій країні регіону немає такої кількості власне оборонних споруд.

За Вашою розповіддю, роботи над замками багато. А як виглядає ситуація з фінансуванням цих робіт? Звідки надходять кошти?

Ще до початку 90-х років гроші надходили від держави. За радянських часів була така парадоксальна ситуація, коли грошей було

руки руського магната Івана Даниловича.

Замок відомий тим, що у 1629 році тут народився онук Даниловича, майбутній король польський - Ян III Собеський. А 1639 року тут народився інший польський король - Міхал Корибут Вишневецький, котрий, до речі, помер у Львові на Площі Ринок, 9.

З 1647 року Олесько перейшло у власність Андрія Конецпольського, а вже у 1660 році, після його смерті, землі діляться між 17-ма боржниками. 1682 року, повернувши кошти боржникам, Ян III Собеський викупив свій рідний замок. Там він часто гостював зі своєю коханою - дружиною Марисенькою, під наглядом якої 1684 року було проведено реставраційні роботи в замку і в парку. Вона ж успадкувала маєтність після смерті Яна III в 1696 році, а після її смерті тут володарював її син - Якуб. У 1725 році один із синів Собеського, Костянтин, продав Олесько Жевуським. Цей рід довів замок, по суті, до руїни, а кращі речі було перевезено в Підгірці. Незважаючи на величезні прибутки Жевуських, вони, через надто „веселий“ спосіб життя, мали великі борги, і їхні маєтки пішли з молотка в 1796 році.

Замок багаторазово страждав від руй-

націй: у 1806 році тут була пожежа, наступна - і набагато сильніша - вже у 1836 році, а 1838 року, під час 15-хвилинного землетрусу, потріскалися мури замку та було сильно пошкоджено його ліве крило. У 1875 році завалилася замкова криниця, а 1951 року сталася нищівна пожежа фортеці від удару блискавки...

Коли Галичина була приєднана до СРСР, в замку було організовано табір польських військовополонених.

В 1968 році виникла думка взяти під реставрацію, а потім створити музей в якому із замків. Важка робота з відновлення твердині тривала до 1974 року, коли почалось створення експозиції. Палки в колеса ставили всі: в майбутній експозиції бачили щось на кшталт воззвличування буржуазної панської Польщі. В грудні 1975 року провів першу екскурсію для Щербицького та інших поважних гостей Борис Возницький, директор Львівської галерії мистецтв.

Відновлений замок активно використовували кіношники: тут знімалися фільми „На крутизні“, „Козаки йдуть“, „Час збирати каміння“, „Пастух Янко“, „Дике полювання короля Стаха“, „Королева Бона“, „Три мушкетери“, „Борис Годунов“ та інші.

Золочівська фортеця

Перша згадка про Золочів - під 1442 р., але існувало місто, безперечно, і раніше і належало до олеських маєтків Яна з Сієни. В 1442 та 1443 рр. король Владислав Варненчик заборгував с. Золочів 300 гривень. Така велика сума свідчить про те, що й село було на той час вже великим і з урожайними землями.

Можна припустити, що на горі на перехресті доріг з Тернополя, Бережан і Поморян уже тоді були якісь укріплення. Магдебурзьке право місто отримало 15 березня 1523 р. Власником Золочева був тоді Станіслав Сенинський, який у 1532 р. продав місто разом з „фортецею“ одному з магнатів - Андрієві графу Гуркові, познанському каштелянові. Новий власник дещо перебудував замок. Нарешті, у 1634 р. батько майбутнього короля Польщі Яна Собеського - Яків - закінчив перебудову замку, зміцнивши його чотирма бастионами. Син Якова Собеського, Ян III, рідко перебував в своєму Золочівському замку. Успадкувавши після вимерлого великопанського роду Даниловичів замки у Поморянах, Золочеві,

✕

багато, а будівельні матеріали, скажімо, було дуже важко дістати. Тепер же, були б тільки гроші. В середині 90-х років ми отримували фінансову підтримку від української діаспори з Канади та США, але згодом і діаспора перестала фінансувати. Цього року держава вперше за довгий час виділила якісь кошти на наші замки, а прем'єр-міністр Янукович під час недавнього візиту до Львова обіцяв дуже щедру суму. Буде видно, чи це справжня турбота про культурну спадщину України, чи лише передвиборча обіцянка.

Деяку фінансову підтримку ми отримали від лондонського фонду графині Лянскоронської. Сама графиня померла минулого року у Римі у віці 104 роки, залишивши по собі фонд, який допомагає збіркам колишніх володінь Лянскоронських. На Львівщині їм належав палац у Старому Роздолі, де було знайдено оригінали античної грецької і древньо-римської скульптури. Тож фонд нам виділив кошти на придбання вітрин під експонати, а також видання каталога античної скульптури.

Крім того, ми возимо виставки з експонатами Галереї мистецтв закордон і надходження від таких виставок допомагають нам фінансувати відновлення замків.

Варто згадати також допомогу з боку благодійних організацій, а також таких, як, наприклад, Студентське братство міста

Львова, члени котрого на добровільних засадах беруть участь у реставраційних роботах.

Що й казати, роботи є багато. Скажімо, щоб довести Підгорецький замок до належного стану необхідно принаймні десять років. Проте, ми плануємо відкрити замок для відвідувачів вже по проведенні загальних реставраційних робіт, а інтер'єр відновлюватимемо зал за залом.

Крім Підгорецького, ще необхідно відновлювати Жовківський, Поморянський та Свіржський замки.

Чи вважаєте, пане Возницький, що в майбутньому замки України можуть стати прибутковою справою або ж принаймні утримувати самі себе?

Безперечно. До цього ми і намагаємося йти. Зараз прийнято в Україні законодавство, яке дозволяє приватним особам, включаючи іноземців, купувати пам'ятки архітектури - а, значить, і замки - у приватну власність. Я не є прихильником того, аби замки України знаходилися у приватних руках, але в нинішній ситуації це може спасти деякі з них від цілковитого знищення. У будь-якому випадку, держава би повинна прослідкувати, аби хтось із багатих бізнесменів не перетворив замок на власну дачу.

Також в Україні існує тенденція підцінювати нашу унікальну спадщину. Ми боїмо-

ся підняти ціну. Нині вступ в деякі музеї та замки становить 2 гривні (це еквівалент 0.35 євро або 13 чеських корун), що є смішною, мізерною сумою, за яку деколи і в туалет громадський не потрапиш. Не варто боятися, що підняттям ціни відлякаємо відвідувачів. Зараз, на відміну від початку 90-х років, якраз відновлюється туристичний наплив на музеї і замки. Наприклад, в Олеському замку ми приймаємо більше 40 тисяч відвідувачів щороку, а в Золочівському - 30 тисяч, і це ще до відкриття експозиції.

Існує можливість використовувати замки і в інших цілях. Вашим читачам, мабуть, буде цікаво дізнатися, що у Дубинському замку цього року проводилося велике святкування і конференція з приводу 140-річчя поселення чехів на Волині.

Я, власне, сам родом з чеського волинського села Ульбарів біля Дубна і мав багато чеських друзів ще з шкільних часів. Зараз більшість з них вже давно в Карлових Варах або де-інде в Чехії. За війни хотів навіть з приятелем чехом вступати в чеські партизани і вирушати на захід до Чехії, але мати мене зупинила; каже, сину, нащо ти підеш аж до Чехії, краще йди в наші українські партизани, в УПА. Мушу сказати, що навіть в тяжкі воєнні часи, чехи з українцями дуже добре жили разом і підтримували один одного. **X**

Олеську, Жовкві, він, як правило, проживав у дерев'яному замку в Яворові, часом - у Жовкві та Варшаві.

Золочівський замок, збудований на зразок цитаделі бастионового типу, зберігся до сьогодні майже повністю. Це подовжений чотирикутник, оточений високими валами, укріплений зовні тесаними кам'яними плитами. Поряд з палацом на осі головного входу побудований так званий Китайський палац.

Особлива гордість Золочівського замку - туалети: в ті часи це було рідкістю. А золочівські ще й так майстерно споруджено, що їх вивчали навіть сучасні спеціалісти.

Важка доля випала Золочівському замку, який постав на ординському шляху, перекриваючи загарбникам шлях на Львів. Неодноразово татари з турками йшли на золочівські мурі, часто по шість-сім днів тримаючи в облозі його оборонців. 1672 року після шестиденної битви турки таки здобули і зруйнували фортецю. За іронією долі, через три роки замок було відбудовано руками полонених воїнів. І вже 1675 року татарські загони Аджі-Гірея так і не змогли поневолити золочівчан.

Через деякий час Ян III Собеський робить тут свою літню резиденцію, пізніше

А тепер - трохи історій з привидами. Якось 2000-го року в Китайському палаці ночували реставратори. Один з них встав перекурити. Раптом у квартиру, до якої з землі людина не дістане, хтось постукав. За вікном майнула тінь кремезного чоловіка в капелюсі. Всі перелякалися і не спали до ранку. Відтоді таке траплялося не раз.

Під Різдво робітниця клала паркет - і раптом у сусідніх приміщеннях почули кроки. Поки жінки колядують - тихо. Замовкнуло - знову таємничі звуки. Кажуть, що навіть Возницький, ночуючи в замку, чув таку колотнечу, що аж сокиру біля себе поклав - про всяк випадок. Привида назвали Чорним Лицарем.

продає фортецю великим землевласникам Радзивіллам. Утім, протягом усього часу володіння представники роду нечасто бували

в замку, мало доглядали за ним, і 1802 року замок, що занепав, продали поміщикам Комарницьким. Та й ця родина недовго тишилася красою веж-кавалерів, валів і куртинів, Великого жилого й Китайського палаців, до речі, останній є унікальною пам'яткою східної архітектури на українських теренах.

Близько 1740 року австрійський уряд викуповує замок, що стає початком найтрагічніших сторінок у його історії. Треба ж було цивілізованим австрійцям додуматися влаштувати в колишній королівській резиденції в'язницю.

Не виключено, що гостем Золочівського замку свого часу був Петро І. Щоправда, зі стовідсотковою впевненістю стверджувати це не наважиться ніхто. Однак прихильники такої досить патріотичної версії звертають увагу, що, начебто, після подорожі Петра Польщого і власне перебування в Золочеві, в Петербурзі з'явилися фонтанчики на кшталт тутешніх, та й Петропавлівська фортеця своїми обрисами нагадує Золочівський замок.

Як (не) пишеться про іноземців

Чеські соціологи критикують газети, які посилюють ксенофобію

Текст: Олекса ЛІВІНСЬКИЙ • Фото: Штепан ГОН

Ставлення до українців у Чехії не можна нині назвати найкращим. В подібній ситуації перебувають не лише наші співвітчизники, але й представники інших країн Європи та Азії, які шукають тут кращої долі. Останнім часом з'являються проекти, які мають на меті зменшити ксенофобні настрої. Нещодавно провідні газети „Лідове Новіни“ та „Респект“ оприлюднили результати соціологічного аналізу „Образ іноземців у чеській пресі“, який провело празьке об'єднання „Мультикультурний центр“. Соціологи Петра Квачова та Томаш Бітріх досліджували понад 1600 газетних статей про в'єтнамців, румунів та українців, які були опубліковані від вересня 2001 року до кінця серпня 2002 року у найвідоміших щоденних газетах „Млада Фронта Днес“, „Право“, „Лідове Новіни“, „Блеск“ та у тижневиках „Респект“ і „Рефлекс“.

В'єтнамці, румуни та українці, за результатами соціологічних опитувань, традиційно належать до тієї групи іноземців, з якими чехи не хотіли би бути сусідами. Деякі дослідження навіть стверджують, що ставлення до представників цих національностей протягом 90-х років погіршилось. Однією з причин негативних оцінок соціологи вважають нестачу інформації про те, чому і як приїжджають іноземці зі сходу до

Чехії, які проблеми примусили їх покинути свою домівку і що їм приносить життя в чужій країні.

На медіаринку і далі вивішують „ярлики“

Громадську думку всюди формують масмедіа. Мультикультурний центр з'ясував, у якому контексті пишеться про іноземців, крізь які теми їх представляють ав-

тори матеріалів і які джерела при цьому використовують. Власне, не так важливо, чи образ іноземців у ЗМІ є позитивним або негативним. Газети просто наголошують на їхній окремоті. І саме це ще більше утверджує негативні уявлення про іноземців.

Образ в'єтнамців, румунів чи українців, який витворюють чеські друковані ЗМІ, особливо не відрізняється від уявлень, які уже має про них переважна частина суспільства. На в'єтнамців зазвичай чіпляють „ярлик“ торговців, які пропонують неякісний, підроблений та контрабандний товар. Українці виступають дешевою робочою силою і нібито мають щось спільне з організованою злочинністю. Образ румунів - кишенькові злодії, у кращому випадку жебраки. Атмосфера в'єтнамських ринків змальовується непривабливо. Про українців і румунів пишуть як про носіїв туберкульозу, а про українців - ще й як джерело загрози для чеських працівників.

Позитивної інформації з'являється набагато менше. Основними темами є діти іноземців, які навчаються у чеських школах, традиційні свята або доля конкретної людини. Саме порівняння з такими, швидше винятковими статтями, дає можливість зрозуміти певні недоліки журналістської роботи.

Про нас без нас

Іноземці рідко мають можливість висловитися. За них говорять речники поліції, урядовці або старости сіл. Багато текстів про українців стосуються затримання робітників, які в Чеській Республіці працювали нелегально. Мовляв, деякі з них були кілька разів депортовані, але залишилися в країні. Важко зрозуміти поведінку іноземця, якщо його позиція не відома. Навіть тоді, коли він має можливість коментувати свою ситуацію, отриманий ним простір не йде ні в яке порівняння з простором для загальноприйнятої думки. На сто статей, де слово має представник якоїсь державної установи, припадає одна, де говорить представник об'єднання іноземців. Румунам, які ще донедавна створювали одну з найбільших груп претендентів на притулок, у цьому відношенні найгірше - зі 170 статей лише одна базувалась на розповіді справжнього румунського переселенця і в одній було коротко зображено долю двох з них.

Журналісти зазвичай виправдовуються тим, що місця мало і неможливо все розмістити на газетних шпальтах. Пишуть про те, які проблеми має держава з іноземцями, але проблеми іноземців в ČR практично замовчуються. У тій малій кількості статей, де іноземець має слово, змальовується щорічне принизливе ходіння державними установами задля продовження

дозволу на проживання. „Ми не кажемо, щоб журналісти не писали про кримінал серед іноземців або подавали лише добрі новини про них, - стверджують соціологи. - Суттєвим є врівноважений і контрастний образ їхнього життя. Посередництвом статей можна наблизити іноземців до читачів, не забуваючи надавати їм слово“.

Українця обікрала в'єтнамська банда

„На українця Й.К. напала група в'єтнамців на дискотеці у Верхній Нижній. Й.К., який перебуває у країні легально і ніколи перед тим не мав проблеми із законом, отримав під час зведення рахунків легкі поранення. Поліції відомі вже кілька подібних акцій

ння рахунків“ також часто вживана у ЗМІ і ставить жертву на один рівень із нападником.

Чеські газети не дотримуються власних кодексів

„Українець через горілку не пам'ятає ніч, коли вбив друга“. Заголовок пускає мороз по шкірі, але саме ним привертає до себе увагу перша сторінка січневого випуску пльзеньського додатку газети „Млада Фронта Днес“. Якби якийсь журналістський комітет проголосив конкурс на найбільш драматичну фразу з тематикою іноземців, то цей заголовок виграв би. Кожна газета чи електронні ЗМІ, які мають етичний кодекс, забороняють такий спосіб написання.

Українець через горілку не пам'ятає ніч, коли вбив друга...

в'єтнамців, хоча раніше вони були відомі лише своєю торгівлею підробленими товарами та аудіозаписами“.

Подібний емоційно забарвлений текст чи не щодня можна зустріти у чеських ЗМІ. Соціологи вважають, що якщо б на місці українців і в'єтнамців опинились чехи, подія зовсім не з'явилася б на сторінках преси і для читачів цікавою б не була. Стереотип „іноземець = злочинець“ лише утверджує ксенофобію у суспільстві. Слова „банда“, „мафія“ вживаються набагато частіше у зв'язку з іншими національностями, лише не з чехами. Їх використовують переважно тоді, коли йдеться про „російську мафію“. Часто до цього словосполучення приплітають і українців з білорусами. Як виняток говориться про українця, який раніше не мав проблеми з законом і перебуває в республіці легально, тому у читача мимоволі складається враження, що інші українці мають проблеми з законом і живуть в країні нелегально. Фраза „зведе-

„Не можна кваліфікувати людей певної соціальної групи як злочинців“, пише, наприклад, етичний кодекс ВВС. Подібні формулювання є в етичних кодексах усіх відомих чеських ЗМІ. Національність злочинця чи людини із соціальними недоліками, за кодексом, можна згадувати всередині тексту і то лише якщо це має безпосереднє відношення до теми. У згаданому випадку етичні правила порушені - національність підозрюваного, яка не має суттєвого відношення до бійки п'яниць, згадана вже у заголовку. Автор та видавець намагаються заробляти на поширених упередженнях і ще більше їх утверджувати в суспільстві. Ось так, переступивши через етичний кодекс, можна підвищити рівень реалізації газети.

Якщо йдеться про українців, відвагу порушувати кодекси мають редактори більшості чеських газет. Злінська газета у квітні розмістила заголовок „У в'язниці українець хотів вбити свого співкамерника“.

„Безсердечні“ іноземці в чеській пресі

З Петрою Квачовою та Томашем Бітріхем, авторами аналітичного дослідження, реалізованого празьким Мультикультурним центром, розмовляла Катерина Бржезинова („Респект“, скорочено)

Чому, на думку соціолога, потрібно відстежувати, як мас-медіа пишуть про іноземців?

Постать іноземця у будь-якому суспільстві наражається на великий ризик. Вона є чимось невідомим. Чим менше про іноземців відомо, тим більша непевність і страх вони можуть викликати... А від непевності і страху до агресії - один крок. Тут достатньо зробити те, що ми добре вміємо - познайомитись. Пояснити один одному, хто ми, чого ми хочемо і що ми пережили... Велика частина спілкування в сучасному суспільстві відбувається через мас-медіа. Тому дуже важливо стежити, до якої міри вони сприяють кращому розумінню іноземців... Щоб наша поведінка та ставлення щодо іноземців не відбувалися на основі незнання, здогадів, безпредметного страху та чуток.

Як би Ви з цього погляду оцінили загальний образ іноземців у чеській пресі?

Він би міг бути набагато гіршим. З одного боку, у понад половині випадків він пов'язаний з криміналом та проблемами, викликаними іноземцями, і лише як виняток описуються проблеми іноземців у цій країні. З іншого боку є статті, які з перших вуст намагаються розповісти про життя іноземців... Такі тексти виходять переважно в тижневиках та кольорових додатках до щоденних газет, тобто не дуже часто: з-понад 1600 досліджуваних статей таких було близько тридцяти... Хоча й ці матеріали були не без помилок, це позитивна тенденція. І розвивати її повинен кожен, кому не байдужий майбутній образ чеського суспільства, який все частіше збагачується вихідцями з-поза меж нашої країни. ✕

► ка", один з додатків „МФ Днес" - „Українець махав ножем", а „Бероунський щоденник" - „П'яний українець пошкодив ворота". Бульварний „Блеск" поки що не має конкуренції серед публікацій про небезпечних в'єтнамців: „В'єтнамец згвалтував семирічну дівчинку". „Лідове новіни" звернули увагу у квітні на інший „ризик" для чехів: „Китайські вбивці йдуть за ґрати". Право у березні мало заголовок „Румунам наклали штраф і депортували, звинуваченим у вимаганні є болгарин". Але всіх перевершило „Метро" під час кампанії перед референдумом про вступ Чехії до Євросоюзу: ілюстрація малює республіку, яку охороняють блакитні європейські зірки, а зі сходу та з південного сходу на неї націлені ножі, пістолети та рушниці.

Іноземці, які живуть тривалий час у Чехії

Іноземців з постійною пропискою у Чехії приблизно 2 відсотка від усіх. Це набагато менше, ніж у інших європейських країнах. Наприклад, у Франції таких приблизно 6,5 відсотка, у Німеччині - біля 8, у Великобританії - біля 5. Прага та інші великі міста доволі космополітичні через велику кількість афганців, вірменів, румунів, американців, чеченців, росіян, албанців, сербів, німців, монголів... Українці - одна з трьох найбільш чисельних етнічних груп в Чехії.

Згідно статистичних даних, найбільше серед іноземців словаків - понад 60 тисяч. В'єтнамців у Чехії понад 27 тисяч. Ця кількість пов'язана ще з керованою комуністичним режимом міграцією робочих рук у першій половині вісімдесятих років. У Чехії живе офіційно 59 145 українців. В основному це приїжджі з України і особливо із Закарпаття. Приблизно ще стільки ж українців у Чеській Республіці, які проживають неофіційно - про це говорить лише оцінка кількості вірників греко-католицької церкви Святого Миколая на Карловій вулиці в Празі. Більшість серед українців складають молоді одружені чоловіки. Загалом рід їхніх занять вимагає нижчої за наявну у них освіти.

х

Інформаційний простір України: інформування перетворюється на пропаганду

На сьогодні в Україні зареєстровано і перереєстровано 17 371 періодичне видання. Останні статистичні дані щодо друкованих засобів масової інформації в Україні були оприлюднені 30 липня після засідання колегії Державного комітету телебачення і радіомовлення.

Видань, які друкуються лише українською мовою, зареєстровано 3 481, друкованих ЗМІ, які мають лише російськомовний варіант - 2 364. У змішаному варіанті - українською й іншими мовами - виходять 2 084 видання, російською й іншими мовами - 2 773.

На засіданні відзначалося, що інтенсивний податковий тиск на ЗМІ, високі ціни

на папір, монополізація окремих видів інформаційних послуг, обмеженість рекламного ринку й інвестицій, низька платоспроможність населення обумовлюють неприбутковість більшості ЗМІ, особливо на суспільно-політичну тематику.

„Функція інформування зводиться до мінімуму, часто перетворюється на пропагандистську. ЗМІ монополюють залежать від фінансових спонсорів і практично мало від потреб громадян, споживачів їхньої продукції", - заявив голова Держтелерадіо Іван Чиж. За його словами, це стає причиною поширення необ'єктивної інформації, а іноді і самоцензури журналістів.

рее

Лише 13% українців упевнені, що в Україні існує повна свобода слова

З існуванням в Україні повної свободи слова згодні лише 13% громадян України, опитаних організацією Українське демократичне коло на замовлення Інституту політики. Кожен п'ятий респондент (20%) заявив про повну відсутність свободи слова, кожен другий (50%) - відзначив, що зі свободою слова в країні, більшою чи меншою мірою, є проблеми.

56% респондентів пов'язують проблеми у цій сфері з порушенням норм діючого законодавства виконавчою владою (37% - її центральними органами, 19% - місцевими органами). 13% - нарікають на неповноту існуючої законодавчої бази.

З тим, що в програмах новин на телебаченні й у пресі існує політична цензура, згодні 71% громадян. Не згодні з цим лише 11%.

Відповідно до результатів опитування, на думку українців, політичною цензурою займається переважно Адміністрація Президента (46%), керівництво телеканалів і газет (25%), власники телеканалів і газет (23%). Кожен шостий (16%) упевнений, що до цього причетна Верховна Рада, а кожен сьомий (14%) звинувачує Кабінет Міністрів. І тільки кожен одинадцятий (9%) вважає, що політичною цензурою займаються самі журналісти.

Серед українських телеканалів за критерієм здійснення політичної цензури в програмах новин громадяни України виділили три телеканали: УТ-1 (59%), „Студія „1+1" (56%) та „Інтер" (55%).

рее

Тема:

Підготували Олекса ЛІВІНСЬКИЙ, Рене КОЧІК

ВІЗИ, ВІЗИ, ВІЗИ, ВІЗИ, ВІЗИ...

Польські візи для українців будуть безкоштовними

Польща запровадить візовий режим з Україною, Росією та Білорусією, починаючи з 1 жовтня. Раніше поляки планували запровадити в'їзні візи для східних сусідів вже з 1 липня. Польське зовнішньополітичне відомство відклало запровадження віз зважаючи на сезон літніх відпусток. Про цей новий термін польська влада поінформувала також Європейську комісію в Брюсселі. Наприкінці липня Україна і Польща підписали двосторонню угоду про візовий режим, що закріплює ініціативу глав двох держав про введення безкоштовних польських віз для українських громадян і безвізового режиму в'їзду на територію України для громадян Польщі. Польський прем'єр Лешек Міллер запевнив українського колегу Віктора Януковича у тому, що даний режим зберігатиметься і після набуття чинності Шенгенської угоди на території Польщі. З Росією і Білоруссю Польща матиме звичайний двосторонній візовий режим.

„Візовий“ переговорний процес з Угорщиною триває

Уряд Угорщини зробить усе, аби введення візового режиму з Україною не стало залізною завісою між цими державами. Про це повідомив державний секретар з політичних питань канцелярії прем'єр-міністра Угорської Республіки Вілмош Сабо. „Ми не раді цьому, але Європейська Унія ставить вимогу введення візового режиму до всіх своїх нових членів на початковому етапі“, - повідомив Вілмош Сабо.

Завершення процедури вступу Угорщини до ЄУ заплановане на травень 2004 року. Візовий режим почне діяти з 1 листопада цього року. Угорщина може гарантувати невисокі ціни на візи для українців. Сабо висловив особисте переконання в тому, що з введенням віз не відбудеться жодних обмежень щодо економічної співпраці.

Щорічно україно-угорський кордон перетинають понад три мільйони осіб. Така кількість свідчить про те, що дипломатичні представництва Угорщини в Україні неминуче зіткнуться з проблемою великого напливу бажаючих отримати візи (очікують п'ять тисяч осіб щодня). Але, за словами Вілмоша Сабо, відкриття нових консульств не планується, тому українці зможуть отримувати угорські візи в Ужгороді та Києві. Україна підтвердила готовність застосувати у відносинах з Угорщиною так званий асиметричний підхід, що передбачає безвізовий режим для

угорських громадян і безкоштовні візи для українців.

ЄУ не виключає скасування віз для українців у майбутньому

В майбутньому громадяни країн-нових сусідів ЄУ - зокрема України та Росії - зможуть подорожувати Європою без віз, сподівається комісар Європейської Унії з питань розширення Гюнтер Фергойген. „Але це повністю залежить від виконання пов'язаних з цим умов. Стандарти дуже високі, але й це не виключається“, - заявив комісар Фергойген в інтерв'ю ВВС. Комісар сподівається, що приєднання Польщі до ЄС у травні наступного року та запровадження наприкінці цього року Варшавою віз для громадян України не створить відчуття „відчуженості“ в українців.

Держкомтуризм пропонує скасувати візи для „розвинених країн“

Скасування віз для в'їзду в Україну громадян із країн, які не загрожують юрбами нелегальних мігрантів, сприятиме розвитку туристичної сфери країни, збільшенню кількості іноземних туристів, а отже - притоку грошей, вважає глава Державної туристичної адміністрації Валерій Цибух. Такими державами, на його думку, можуть стати США, Канада, Японія, Північна Корея, Швейцарія і країни Євроспільноти. Нещодавно посол Канади в Україні Ендрю Робінсон заявив про потребу скасування віз Україною для канадців. При цьому канадські візи для українців мали б існувати надалі.

Зараз в одеському та сімферопольському аеропортах проводять експеримент із безвізового в'їзду іноземців. Для перетину українського кордону без візи іноземні туристи повинні заплатити 30 доларів США, а також мати спеціальний ваучер від турфірми й інформацію про готель, у якому вони зупиняться. У такому разі їм дозволено перебувати в Україні 7 днів. Повертаючись додому вони можуть уже з будь-якого іншого міста, а не тільки з Одеси або Сімферополя. „Якщо турист один раз пройде всю процедуру візового режиму, йому навряд чи захочеться знову приїхати до нашої країни. Спростивши процедуру в'їзду, ми зможемо залучити більше іноземців, а значить - залучити більше грошей“, - вважає Цибух.

Торік Україну відвідали 6,3 млн. іноземних туристів. 2003-го цей показник, за попередніми підрахунками, може сягнути 6,6 млн. Туристична сфера в Україні - це

7,5 тис. підприємств, 1,3 тис. готелів, близько 3,3 тис. санаторно-курортних баз, близько 100 курортних і рекреаційних зон, понад 160 тис. пам'яток культури й історії.

Україна має скасувати візи і для кандидатських країн

Олександр Сушко, експерт Центру миру, конверсії та зовнішньої політики України, вважає, що жорстка політика паритетності у плані запровадження Україною віз для громадян кандидатських країн, таких як Чехія, Словаччина, Болгарія, суперечить як інтересам розвитку двосторонніх відносин, так і стратегічній меті - інтеграції в Європейський Союз. „Одностороннє скасування віз - давно випробований у міжнародній практиці інструмент. Він використовується передусім у відносинах із стабільними, розвиненими країнами як дійовий елемент політики стратегічного партнерства. Класичний приклад - скасування Польщею віз для в'їзду громадян США. Бажаючи зміцнити відносини з заокеанським партнером, Варшава пішла на цей крок, розуміючи, що на аналогічну відповідь Вашингтона в найближчому майбутньому годі розраховувати“, - вважає експерт. Це зашкодить обсягу консульських зборів, проте політичний, суспільний та інвестиційний ефект значно перевищує втрати. Аналогічний і масштабітніший приклад - одностороннє скасування віз для громадян Євросоюзу всіма державами Центральної Європи. Тому паспорти громадян країн ЄУ і країн-кандидатів, котрі об'їздили півсвіту, прикрашають візи винятково України, Росії чи Білорусі.

Експерт також розкритикував українське туристичне відомство. В Україні зберігається практика стягування з іноземних громадян спеціальних завищених тарифів за проживання в готелях. Рівень готельного сервісу залишається незадовільним, а ціни, як правило, значно перевищують середньоевропейські. Тури в Україну обходяться небагатьом бажаючим значно дорожче, ніж у будь-яку країну Центральної та Східної Європи. **x**

▣ Wprost: Україна втрачає позиції в рейтингу найбагатших людей Центральної і Східної Європи

У понеділок, 4 серпня, авторитетний польський тижневик „Wprost” опублікував черговий рейтинг 50 найбагатших людей Центральної і Східної Європи. Цього разу в першій десятці опинився лише один представник України - Ринат Ахметов.

Загалом до рейтингу потрапили представники бізнесу з Росії (31 особа), Польщі (4), України (6), Болгарії (1), Сербії (1), Румунії (5), Чехії (2), спільний капітал яких, за даними тижневика, оцінюється в 73 млрд доларів.

Росіяни займають першу трійку у рейтингу „Wprost”: першим іде Михайло Ходорковський (8,3 млрд доларів), другим - Роман Абрамович (7,5 млрд), третім - Михайло Фрідман (6,7 млрд). Четверте місце займає найбагатший поляк Ян Кульчик (3,3 млрд доларів). Далі знову представлені росіяни: на п'ятому місці - Володимир Потанін (3,2 млрд), на шостому - Віктор Вексельберг (3,1 млрд), на сьомому - Михайло Прохоров (2,9 млрд). Восьме місце займає український бізнесмен Ринат Ахметов, чий капітал журнал оцінив у 1,9 млрд доларів. Завершують першу десятку також представники Росії: Володимир Богданов (1,9 млрд) і Олег Дерипаска (1,8 млрд).

У попередньому рейтингу найбагатших людей Центральної і Східної Європи, опублікованому „Wprost” у жовтні 2002 року, за кількістю багатих людей Україна зайняла третє місце в регіоні. При цьому Україна була представлена лише трьома особами. Шосте місце в загальному рейтингу і перше серед українців тоді зайняв керівник футбольного клубу „Шахтар” (Донецьк) Ринат Ахметов, на другому місці серед українців і на десятому в загальному рейтингу, за даними „Wprost”, опинився парламентарій і олігарх, зять Президента України Леоніда Кучми Віктор Пінчук (1,3 млрд доларів). Третій серед українців, голова Адміністрації Президента Віктор Медведчук (800 млн доларів) зайняв тоді вісімнадцяте місце в загальному рейтингу.

pee

▣ Шевченко не хоче залишати „Мілан”

Після своєї відпустки нападаючий італійського „Мілану” та збірної України Андрій Шевченко з задоволенням відповів на запитання журналістів на базі „Мілану”.

Як передає сайт „Мілану”, перш за все Шева згадав про перемогу над „Ювентусом” в Лізі Чемпіонів: „Фінал останнього сезону, з моїми голами „Інтеру” у півфіналі та пенальті „Ювентусу”, зробив мої канікули особливими. Я до цього часу відчуваю велику радість від цієї перемоги.” Шевченко ще раз наголосив на важливій ролі свого вчителя Валерія Лобановського, який навчив Андрія справжнім цінностям футболу, ніколи не здаватися і бути впевненим у своїх можливостях.

Стосовно продовження свого контракту Шева зазначив, що не думає залишати „Мілан”: „Я ще не продовжив свій контракт з клубом, але думаю, що це не проблема. Я сподіваюся, що залишусь у цій великій команді”.

pee

▣ Кількість шкідливих викидів в атмосферу в Україні збільшилася

У першому півріччі цього року в Україні в атмосферу зі стаціонарних джерел забруднення потрапило 2 млн тонн шкідливих речовин, що на 4,6% більше, ніж за відповідний період 2002 року, передає Інтерфакс-Україна з посиланням на повідомлення Державного комітету статистики.

Більше 4/5 загальної кількості викидів (1,7 млн тонн) складають газоподібні і рідкі, 1/5 - тверді речовини. Збільшення шкідливих викидів в атмосферу порівняно з попереднім роком відзначено в 19 регіонах країни, зокрема найбільше - у Криму (на 52%), у Закарпатській (у 1,9 рази), Чернігівській (на 53%).

Найбільш чистим було повітря у Волинській, Херсонській, Житомирській, Тернопільській, Миколаївській й Одеській областях.

Шкідливі викиди в атмосферу здійснювали 13,2 тис. підприємств, серед яких основними забруднювачами були підприємства, підпорядковані Міністерству палива й енергетики і Міністерству промислової політики, і підприємства недержавної форми власності.

У середньому по Україні одне підприємство викидає в навколишнє середовище 154,7 тонн шкідливих речовин.

Незважаючи на те, що в Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Луганській і Харківській областях зосеред-

жено менше третини підприємств країни, що викидають в атмосферу шкідливі відходи, надходження небезпечних речовин в атмосферу в цих регіонах склало 85% (1,7 млн тонн) від їхніх сумарних обсягів по країні.

pee

▣ Джордж Буш назвав ім'я нового посла США в Україні

В Україну призначають нового американського посла. Джон Едвард Герbst іде до Києва відразу після Ташкента, і ситуація в Україні за рівнем демократичності має видатися американцеві ледь чи не ідеальною.

Герbstу 51 рік. Має дружину росіянку і п'ятеро дітей. Сам він належить до еліти

Джон Едвард Герbst іде до Києва відразу після Ташкента

Держдепартаменту, відомого як Senior Foreign Service і має офіційний ранг міністра-консула. Перед призначенням у Ташкент він прослужив три роки генеральним консулом США в Єрусалимі. Має дві вищих дипломатичних освіти, почав дипломатичну кар'єру у 1979 році, вільно володіє російською мовою і говорить арабською.

ол

▣ Українсько-румунський договір про державний кордон

Президенти України і Румунії Леонід Кучма і Іон Ілієску підписали у Чернівцях договір про режим україно-румунського державного кордону, співпрацю і взаємодопомогу з прикордонних питань. Договір підтверджує лінію державного кордону, визначену в 1961 році. Встановлюється кінцева точка сухопутного кордону між Україною і Румунією, яка відповідно до документа є початковою точкою для делімітації кордону, що проходить по континентальному шельфу і вняткових економічних зонах у Чорному морі. За даними Держкомітету України у справах охорони державного кордону, довжина сухопутної ділянки україно-румунського кордону - 608,6 км.

ол

коротко.коротко.коротко

У автокатастрофі знову загинув журналіст

14 липня у автокатастрофі загинув відомий український журналіст Володимир Єфремов. Він допомагав становленню та розвитку профспілкового руху в журналістському середовищі у Дніпропетровському регіоні. Як повідомляє Інститут масової інформації, обгоріле тіло водія легкового автомобіля, який згорів внаслідок зіткнення з вантажівкою, знайшли близько 10-ї години ранку. Того ж дня пізно ввечері на упізнання вийшла донька Володимира Єфремова, яка підтвердила, що загинув її батько. На переконання журналістської профспілки, свідчення родини загиблого не дають можливості однозначно трактувати автокатастрофу як нещасний випадок.

Володимир Єфремов займав керівні посади в провідних ЗМІ Дніпропетровщини під час активної діяльності там Павла Лазаренка, а також Президента Леоніда Кучми та інших високих посадових осіб держави. Рішення журналіста свідчити в Сполучених Штатах Америки по справі Лазаренка могло стати причиною фізичного знищення Єфремова. У приватних розмовах з колегами Володимир неодноразово розповідав про конфлікти, які виникали в нього як з окремими посадовими особами, так і з бізнесменами, зокрема, стосовно редакційної та фінансової політики очолюваних ним ЗМІ. Один із конфліктів, за словами покійного журналіста, призвів, фактично, до втрати ним роботи на очолюваному 11-ому телеканалі м. Дніпропетровська. Журналіст розповідав, що мав наміри через суд до кінця боротися за захист своїх професійних прав.

Журналістська профспілка виклала Генеральній прокуратурі усі факти, які могли бути пов'язані зі смертю Єфремова, з проханням перевірити їх. Чимало його колег вважає, що журналіст був навмисно вбитий через виконання ним своїх професійних обов'язків. **ол, реє**

Вибори мера в Мукачеві отримали всеукраїнський резонанс

Текст: Олекса ЛІВІНСЬКИЙ

Невелике за українськими стандартами місто Мукачево, що на Закарпатті, було центром уваги усіх українських ЗМІ. Наприкінці червня тут відбувалися вибори міського голови, на яких між „Нашою Україною“ та СДПУ(о) відбулася справжня війна.

На виборах у березні минулого року посаду мера виборов Віктор Балога, який водночас пройшов і у парламент, де став депутатом-мажоритарником від блоку Віктора Ющенка „Наша Україна“. Однак законодавство забороняє суміщати ці дві посади, тому були оголошені перевибори. Кандидатом від „Нашої України“ став двоюрідний брат Балоги Василь Петьовка, керівник потужної у краї фірми „Барва“. Його головним суперником, якого підтримала правляча в краї Соціал-демократична партія (об'єднана), виступив Ернест Нусер, заступник голови Закарпатської обласної ради, чиновник з тривалим досвідом роботи у апараті Мукачівського міськвиконкому. Нусер запам'ятався мукачівцям як „порядна людина“, яка ніколи не мала амбіцій лідера, водночас Петьовка має імідж багатого монополіста, фірма якого має намір приватизувати за безцінь усі привабливі об'єкти в краї. Однак напередодні виборів він мав перевагу у рейтингах і „прихильність“ більшості членів виборчих комісій.

Передвиборна кампанія супроводжувалася гострою критикою та протистоянням двох опонентів. Однак кульмінацією став день виборів 29 червня. На дільницях було зосереджено неабияку кількість міліції, яку в Україні нині контролює лідер СДПУ(о) Віктор Медведчук. Після обіду правоохоронці намагалися зупинити виборчий процес, оскільки заявили, що анонім нібито повідомив про замінування усіх дільниць. Таким чином, вибори могли бути зірвані, але цьому перешкодила український омбудсмен Ніна Карпачова. Підрахунок голосів також вівся під тиском правоохоронців і людей з явною кримінальною зовнішністю, але велика присутність народних депутатів від опозиційної „Нашої України“ дозволила довести його до кінця. У результаті з перевагою у 2586 голосів переміг Василь Петьовка. На його стороні було 15288 бюлетнів - майже 50 відсотків голосів. Ернест Нусер отримав 12702 голоси, або 41,5% тих, хто взяв участь у голосуванні. На виборчі дільниці прийшли 51% жителів міста, які мають право голосу.

На даний час Петьовка залишається мукачівським міським головою, хоча судова епопея може отримати у вересні своє продовження

Нусер одразу ж опротестував ці результати у суді. Сихівський районний суд міста Львова задовольнив скаргу Нусера, скасувавши результати голосування на 15 з 36 ділянок. Наступного дня територіальна виборча комісія Мукачева знову визнала переможцем на виборах міського голови Петьовку. Сихівський місцевий суд Львова знову скасував рішення міськвиконкому про результати голосування і підсумки виборів, оскільки більше половини результатів виборів були скасовані судовими рішеннями. Суд зобов'язав виборчком призначити і провести повторні вибори, але виборчком знову підтвердив своє попереднє рішення. Ситуація в Мукачеві обговорювалась у парламенті, її неодноразово коментували депутати від „Нашої України“, для яких результати виборів були першою серйозною перемогою за останні півтора року. Рішення суду „нашоукраїнці“ вважали невмотивованим, прийнятим під тиском з боку президентської адміністрації. Віктор Ющенко заявив, що розмовляв кілька разів на тему виборів у Мукачеві з президентом Кучмою. На даний час Петьовка залишається мукачівським міським головою, хоча судова епопея може отримати у вересні своє продовження. **Х**

фото: архів Пороги

З 18 по 21 серпня ц.р. проходив у Києві VIII Світовий конгрес українців. Уперше організатори вирішили провести його не у Нью-Йорку і не у Торонто а на материнській землі. Уперше це зібрання можна було назвати світовим, оскільки участь у ньому взяло 246 делегатів і 77 гостей із 28 країн світу. Частина делегатів покинула Київ з новою надією, а інша із присмаком гіркоти, причиною якої стали події, які відбувалися до початку та й під час конгресу.

Відразу на початку треба сказати, що VIII Світовий конгрес українців був завершеним п'ятилітньої грандіозної роботи СКУ, якому, головне дякуючи його президентові д-р Аскольду Лозинському, вдалось дійсно об'єднати світове діаспорне українство. Сам А. Лозинський відвідав 23 країн, в яких українці вже згуртовані або щойно починають себе гуртувати.

Бажання, щоб СКУ став світовим, наптовхнуло організаторів до думки провести конгрес цього разу у Європі. Розглядалися пропозиції проведення його у Варшаві, Будапешті, навіть у Празі. Вкінці оргкомітет вибрав Київ, чого пізніше, можливо, трохи жалкував, бо Україна прийняла світове українство дещо неоднозначно.

Делегати сподівалися побачити на урочистому відкритті конгресу перших осіб держави. Діждалися привітальних листів, в яких було оцінено внесок світового українства у здобутті Україною омріяної незалежності, плекання рідної мови, культури, національних та духовних традицій, усебічне підтримування молоді держави, зміцнення її авторитету та значимости на світовій політичній арені. Згадувалась велика та почесна справа, але ані це, ані приймання членів президії СКУ в урядових

конгресі дуже влучно прозвучали рядки з поезії Ліни Костенко: „З душі у душу найкоротша відстань, чому так часто транспорту нема?“

Але ці питання тільки маргінально вплинули на саму роботу сесій рад СКУ та пленарних засідань. На конгресі працювали такі ради та комісії: Світова рада суспільної служби, Світова координаційно виховно-освітня рада, Комісія людських та громадянських прав, Світова Наукова рада, Конференція українських молодечих організацій, Комісія спорту і т.п.

Мабуть, у найгостріших дискусіях проходила сесія Комісії людських та громадянських прав СКУ. Вона збрала дуже багато інформації про стан українських громад у різних регіонах світу. Правда, не всю інформацію можна було назвати повною та об'єктивною. Часто, передусім у представників тих громад, які себе щойно встановлюють, можна було відчутти більше емоційного, ніж професійного ставлення до питань української нацменшини поза теренами України. Таким чином часом здавалося, що у більшості країн, де проживають українці, є одна мета - їх розділити та асимілювати, хоч не можна сказати, що частина таких позицій не є реальною.

VIII Світовий конгрес українців

кабінетах та нагороджування їх грамотами, не виправило гіркоти почуттів делегатів та сумнівів у ширості слів щодо оцінки діяльності СКУ.

Ще й до того, за два тижні до проведення конгресу, надійшло повідомлення, що у приміщенні Українського дому, із яким у квітні 2003 року було укладено договір і внесено задаток за оренду приміщення у сумі 37 тис. грн., тривають ремонтні роботи і що рішення про їх прискорення може прийняти лише адміністрація Президента (Український дім нині є структурною одиницею національного комплексу „Експоцентр України“ і підпорядкований державному управлінню справами адміністрації Президента). Представники оргкомітету звернулися до глави адміністрації Віктора Медведчука із проханням посприяти у позитивному вирішенні питання і дати письмову гарантію відповідного рішення. Адміністрація висловила згоду надати такий документ лише за тиждень до з'їзду - вже після того, як оргкомітет, зважаючи на час, змушений був укласти нову угоду із Будинком учителя. Між іншим, з Українського дому заявили, що не повернуть завдатку. Проте як тільки оргкомітет пригрозив подати позов до суду, гроші відразу повернули.

Хто кому наступив на палець ніхто не знає, а ті, що знали, нічого не сказали. До речі, на

VIII Світовий конгрес українців закінчився обранням нових керівних органів, президії та нового президента, яким вже вдруге став Аскольд Лозинський. Якщо до 1991 року діаспору об'єднувала політична ідея незалежності України, нині найпершим обов'язком організації СКУ вважає згуртування українців на різних континентах, аби сприяти їм у збереженні традицій та мови, відстоювати їхні права перед урядами тих країн, де вони живуть. Не враховуючи представників автохтонних населень чи перших трьох еміграційних хвиль, за межами своєї вітчизни нині перебуває кожен четвертий українець. В Італії, наприклад, живе понад 500 тисяч українців, у Португалії - 300 тисяч, в Іспанії - 200 тисяч, а в цілому по світах - мільйони новоприбульців.

лак

Українському фестивалю у Словаччині сприяла погода і добрий настрій

Щороку всередині червня східнословачке місто Свидник живе атмосферою Фестивалю культури русинів-українців Словаччини. У святковому маленькому містечку зустрічаються розкидані по світу родини і старі друзі, яких єднає любов до української культури і жага до її популяризації. Головним організатором заходів є Союз Русинів-Українців Словаччини і міська влада Свидника, яким допомагає ряд співорганізаторів. З року в рік у фестивалі бере участь близько 40 тисяч глядачів, виступає понад три десятки колективів з тисячею митців. Гості приїжджають, звичайно, з України, а також з багатьох інших країн.

Ось і цього року під захистом Президента Рудольфа Шустера та Леоніда Кучми тут відбувся 49-й фестиваль культури русинів-українців Словаччини. Цього року майстерність виконання фольклорної музики, пісні та танцю свідничанам та численним гостям міста показували колективи з Польщі, України, Росії, Хорватії, Угорщини і, звичайно, Словаччини.

Напередодні свята у Пряшеві відбувалась міжнародна наукова конференція, присвячена 200-річчю від дня народження Олександра Духновича, а у Музеї українсько-руської культури була організована виставка „Я світ уздрів під Бескидом“. Програма продовжилась виступом місце-

вих колективів „Маковиця“ і „Маковичка“ на пішохідній зоні міста, а в суботу, після покладання вінків воїнам на Дуклі, у головному амфітеатрі міста виступила вокально-інструментальна група „Примаки“ з Польщі. Ця капела - симбіоз польської, білоруської та української культур, викликала справжню хвилю захоплення глядачів. В програмі „З джерел наших предків“ основну увагу глядачів викликав відомий український вокальний квартет „Явір“ з Кисва та танцювальні колективи „Маковичка“ і „Свидничанка“. Суботня програма за допомоги місцевих гумористів тривала аж до другої ночі. У неділю, мабуть великою мірою завдяки ранішній святій літургії у дерев'яній церкві, погода неабияк посприяла заключній частині свята. Поряд зі вже згаданими лідерами фестивалю увагу привернув український колектив „Лісоруб“ з Великого Бичкова та ансамбль пісні і танцю „Думка“. Останній колектив створений при українському ліцеї в польському місті Гурів, а його учасники заводили публіку танцем не лише під час свого виступу, а й під час виступу „Примаків“ та інших музичних виконавців. Загалом, українці з Польщі отримали найвищу оцінку як глядачів, так і журі - не лише за майстерність, а й за шанування своїх традицій, мови, пісень, культури і об'єднання навколо цього.

ол

фото: автор

В Ждині знов палала „Лемківська ватра“

Текст: А. ФИРСОВИЧ

фото: автор

19-21 липня відбулась вже ювілейна ХХ „Лемківська ватра“ в Ждині, в Нижньому Бескиді. Головним організатором свята є Об'єднання Лемків Польщі. На цьогорічну „Ватру“ з'їхались ансамблі з різних країн Європи і не тільки. Були колективи русинів і українців з Хорватії, Югославії, Сло-

ваччини, Канади, України. І, звичайно, багато ансамблів з Польщі, серед яких були й виконавці з Підляшшя - дуб'яжинська „Родина“ та „Яр“ з Більська. На „Ватрі“ можна було почути пісні відомі серед лемків в Україні і Польщі, народні пісні інших українських регіонів та побачити танці. „Родина“ показала глядачам весільний обряд з Підляшшя, а „Яр“ заспівав сім народних пісень, і спеціально для організаторів, одну лемківську - „Попід гайом“. Хоч протягом дня біля сцени не було аж так багато слухачів, під вечір і вночі, коли починалась фольклорна частина, не можна було знайти вільного місця. Молодь виходила зі своїх наметів, щоб під музику „Серенчі“, „Древути“, „Черемшини“ та „Хутора“ потанцювати і визволити свою цілу енергію. На „Ватрі“ співали також групи, які представляють інший жанр музики. Виступила

відома львівська андерграундова капела „Мертвий півень“, Леся Герасимчук з „Королівськими зайцями“, котрі представили ліричні рок-пісні. Але найбільше публіку притягла українська група „Тартак“, у виконанні якої можна було почути найсучасніший жанр гіп-гоп та група „Гайдамаки“ - музичний феномен та ватрівська зірка.

Організатори „Лемківської ватри“ подумали також про своїх малят. Для них zorganizовано конкурси співу і рецитації („Стрічки і рефрени“) та малюнку („Намалюю світ“). А децю старші могли побачити виставки фотографії, писанкарства, малюнку, різьби чи презентації традиційних ремесел (малярство, дьогтьярство, гончарство). Можна було проїхатись возом, запряженим у воли або просто зробити пам'ятну фотографію.

Що є ІОМ

Міжнародна організація міграції - International Organization for Migration (IOM) є міжнародною організацією зі штаб-квартирою в Женеві. Вона була створена в 1951 році з метою допомогти повосенним біженцям у переселенні за межі Європи. Протягом останніх десятиліть ІОМ долучилася до переселення 180 тисяч мадярів в 1956-1957 роках, 40 тисяч чехословацьких біженців з Австрії в 1968 році, допомогла біженцям індо-китайської війни, іракським курдам, жертвам конфліктів в Югославії, Руанді, Косові, Східному Тиморі, а також нещодавніх конфліктів в Афганістані та Іраку.

Текст: Марія Ржігова

Крім вирішення гуманітарних криз і прямої допомоги мігрантам, ІОМ також надає допомогу урядам окремих країн, зокрема тим, для яких міграція - це новий феномен. В цьому полягає також і причина, з якою велика кількість країн вступає до членства в ІОМ. На сьогодні організація налічує понад 100 членів та 30 країн зі статусом спостерігача.

Яку діяльність проводить ІОМ в Чеській Республіці

В Чеській Республіці ІОМ працює з 1998 року. Спочатку головною програмою організації було сприяння добровільному поверненню мігрантів до країни свого походження без адміністративних зволікань. Йдеться передусім про тих шукачів притулку, котрі перервали процес пошуку притулку, або котрим було у притулку відмовлено, а також про іноземців, котрі не мають достатньо документів для повернення до держави свого походження, а у випадку подальшого перебування на теренах Чеської Республіки їм загрожує депортація. ІОМ у

Празі допомогала мігрантам отримати юридичний статус шляхом посередництва і забезпечення чинних документів, необхідних для легального виїзду з Чеської Республіки та повернення до країни походження. Вигодою цього процесу є насамперед те, що мігранти поверталися додому як звичайні туристи, уникаючи інформування місцевої влади про пошук ними азилу закордоном тощо.

Найбільше клієнтів цієї програми походить на сьогодні з Молдови, Китаю, Грузії та інших 26-и країн світу. Добровільне повернення забезпечувала ІОМ також ромським громадянам ЧР, які шукали притулок в країнах ЄС.

Іншою визначною областю діяльності ІОМ є попередження торгівлі людьми, зокрема жінками і дітьми. Спільно з організацією „Ла Страда“ та Міністерством освіти в 1998-2000 роках ІОМ реалізувала дуже успішну інформаційну кампанію, ціллю якої було надання інформації про небезпеку торгівлі людьми. Діяльність ІОМ також поширюється на організацію інформаційних семінарів, метою яких є насамперед обмін досвідом та найкращими підходами до даної проблематики.

В дев'яностих роках Чеської Республіки прийшлося зайнятися питанням нерегулярної міграції. На початку ЧР була лиш транзитною територією, але згодом стала для багатьох цільовою країною міграції. Нерегулярна міграція ускладнює не тільки роботу державних органів країни, але, найголовніше, життя самих мігрантів. Вони легко стають жертвами різних нелегальних або напівлегальних посередників та посередницьких агентств. Тому ІОМ у співпраці з благодійною організацією „Ческа католицька харіта“ реалізувала минулого року інформаційні кампанії на Україні і в Молдові, ціллю яких було інформувати потенційних мігрантів про можливість приїзду і працевлаштування в ЧР легальним шляхом, одночасно інформуючи про ризик нелегальної міграції. Над подібними проектами ІОМ працює також в Румунії та Грузії, і ця праця проводиться з підтримкою служби сприяння закордонного розвитку ЧР.

Нещодавно розпочався новий проект за участю Міністерства праці і соціальних справ ЧР, в рамках якого ЧР почала приймати кваліфіковану робочу силу із закордону. На сьогодні проект торкається лишень трьох країн - Казахстану, Болгарії та Хорватії, однак в майбутньому планується його розширити і на інші країни. Цей проект є першою спробою ЧР в активній імміграційній політиці. Із запровадженням проекту очікуються подальші зміни у підході до інтеграції іноземців, яка стає чимдалі важливішим аспектом і в роботі державних органів.

Інтеграційна програма (не тільки) для українців

ІОМ у Празі цього року почала займатися питанням інтеграції іноземців. За фінансової підтримки Міністерства праці і соціальних справ ІОМ розпочала „Пілотний проект інтеграції іноземців та підтримки організації і об'єднання громад іноземців на теренах Чеської Республіки“. Основним задумом проекту є долучитися до попередження соціального виключення іноземців з чеського суспільства, що означає забезпе-

IOM International Organization for Migration
IOM Mezinárodní organizace pro migraci

чити їм такі умови, в яких би вони почувалися рівноцінно з іншими громадянами ЧР. Пілотний проект початково включив три громади: українську, вірменську та в'єтнамську. Одною із складових проекту є етнологічне дослідження кожної громади, за допомогою якого буде охарактеризована її соціальна ситуація і яке принесе інформацію, необхідну для підготовки нових програм, націлених на задовільнення справжніх потреб цих громад. Ще одною складовою проекту є допомога громадським організаціям у формі навчання, подання пропозицій, писання проектів та, загалом, їхнього просування. Останньою складовою є надання громадам практичної інформації, необхідної для щоденного життя, як в легкодоступній друкованій, так і в інтернетовій формі.

Інтернет - легчий шлях до потрібної Вам інформації

Людина, котра опиниться у ролі іноземця, повинна навчитися орієнтуватися в чужій культурі та мові, а також, на жаль, мусить (в деяких випадках) розібратися в складній бюрократії. В ній рідко зорієтується і чех, який прожив тут все життя і має, на відміну від новоприбулого іноземця, перевагу у знанні чеської мови. Як би не було, мова бюрократії є досить запутаною, а необхідну інформацію часто важко знайти. Власне в таких випадках можна буде знайти допомогу на нещодавно відкритих інтернет-сторінках, доступних в декількох мовах, включаючи українську. Там можна знайти інформацію, наприклад, про умови працевлаштування в Чеській Республіці, про соціальне забезпечення, медичне страхування, проживання, освіту та інші теми.

Це все - практична інформація; також на сторінках з'являється, наприклад, візріці угод, які працедавець повинен підписувати з робітником, інформація про те, що необхідно для одруження іноземців, де пропонуються курси чеської мови тощо.

Интернет-сторінки будуть служити не тільки приватним особам, але і організаціям іноземців, котрі в майбутньому зможуть використати їх для презентації своєї діяльності. Таким чином виникне і частина, спеціалізована для української громади. У співпраці з іншими неприбутковими організаціями на сторінках також з'явиться інформація про їхню діяльність, варті уваги акції та ініціативи, спрямовані на покращення життя іноземців в Чеській Республіці.

Як можете долучитись Ви?

ІОМ у Празі радо прислухається до пропозицій щодо цікавих тем, які необхідно включити до обсягу інтернет-сторінок. Пропозиції, як від приватних осіб, так і від громадських організацій, просимо надсилати електронною поштою за адресою iom@iom.cz. Можливо, Ви хотіли б поділитися цікавим досвідом у вирішенні проблемних ситуацій і таким чином допомогти Вашим новоприбулим співвітчизникам.

✕

► Інтерв'ю з Мгр. Міхалом Медуною керівником відділу міграції та інтеграції іноземців Міністерства праці та соціальних справ ЧР

Будь-ласка, розкажіть нам про робочі задуми Вашого відділу, особливо про те, що стосується інтеграції іноземців в ЧР? Відділ міграції та інтеграції іноземців Міністерства праці та соціальних справ (МПСС) займається рядом аспектів перебування іноземців на території Чеської Республіки. Міграційна частина відділу займається в основному реалізацією пілотного проекту „Активний вибір кваліфікованих закордонних працівників“ (детальніше на www.imigrace.mpsv.cz), а також питанням вільного пересування осіб в межах Європейського Союзу. Інтеграційна частина координує за провадження Концепції інтеграції іноземців в рамках МПСС, зокрема, питання доступу до ринку праці, охорони прав працівників та їхнього соціального забезпечення.

Стосовно інтеграції іноземців, які маєте плани на майбутнє?

Плани МПСС випливають з чинної Концепції інтеграції іноземців та із затвердженого Плану інтеграційної політики. Нові імпульси би мав принести новий план відділу на 2004-2006 роки, а також запланований перехід головної координаційної відповідальності у справах інтеграції іноземців від Міністерства внутрішніх справ (МВС) до МПСС, який повинен відбутися в 2004 році.

А чи буде відділ міграції та інтеграції іноземців функціонувати як така установа, куди будуть подаватися заяви про гранти?

Вже й сьогодні існує можливість подавати на МПСС заяви на гранти в ряді областей, але властиво в області інтеграції іноземців ця можливість обмежена. Заяви на гранти в області правового та соціального консультування приймаються сьогодні МВС і будуть прийматися і надалі.

В якій соціально-правовій ситуації знаходяться, на Вашу думку, іноземці в Чеській Республіці у порівнянні з іншими країнами ЄС?

Детальних порівняльних аналізів, на жаль, не маємо, але не припускаємо, що в області доступу до ринку праці або в соціальній області Чеська Республіка би якимось чином не вписувалася в європейські стандарти. Зрозуміло, є ряд областей, в яких стан іноземців можна покращити, але не можна сказати, що питання інтеграції іноземців вдалося би якісь країні вирішити ідеально.

Де ви бачите можливості поліпшення соціального стану громад іноземців в Чехії?

Можливості поліпшення я бачаю у доступі до соціальних служб і до громадських служб працевлаштування, однак зміни вимагатимуть ґрунтовного обговорення. Одною визначальною можливістю покращити стан іноземців в ЧР є поліпшення процесу отримання права на постійне проживання. Іноземець з правом постійного проживання має доступ до більшості прав, якими користуються чеські громадяни.

Чи не висвітлили б Ви нам, яким чином можуть окремі організації іноземців активно залучатися до Ваших проектів з інтеграції іноземців?

Організації іноземців можуть залучатися до проектів в рамках Концепції інтеграції іноземців, що проводяться рядом департаментів. Їхню працю мав би підтримати і діючий проект МПСС у співпраці з Міжнародною організацією міграції, який спрямований на підтримку громад та підготовку до того, аби ті були спроможними складати якісні проекти, спрямовані на отримання не лише державних коштів, але й коштів європейських організацій (як, наприклад, EQUAL, Європейський соціальний фонд тощо)

Дякуємо за розмову,

Марія Ржігова
Петра Лукшікова

Міжнародна організація міграції

Про що можете довідатися на інтернет-сторінці для іноземців вже у грудні 2003 року? Наприклад, про те, як поступати при народженні дитини на території Чеської Республіки.

У наступних декількох виданнях ми будемо надавати вам інформацію на різні цікаві для вас теми, які ви зможете на інтернет-сторінці знайти і українською мовою.

Маємо дитину

Ми - молода подружня пара, приїхали до Чехії п'ять років тому. Якраз місяць тому у нас народилася наша перша дитина - донечка Таня. Сталося це на нашому новому місці проживання - в Чеській Республіці. Ми дізналися, що нашу дитину треба офіційно зареєструвати в країні нашого походження, а також і тут в Чехії. Однак ми не знали, що робити далі. Допомогла нам одна пані із відділу Реєстрації АГС /Matrika/, який можна знайти при кожному районному або містському уряді. Вирішилося все таким чином: відділ Реєстрації АГС оповістили про народження нашої Тані з родильного дому, оскільки це було їхнім обов'язком. В канцелярії Реєстрації АГС безпосередньо в роддомі дитину записали до Книги народження і видали їй чеське свідоцтво про народження. Це свідоцтво ми через певний час забрали прямо з відділу Реєстрації АГС. Оскільки ми хотіли, аби свідоцтво про народження малої Тані було визнане і вдома на Україні, то мусіли сконтактуватися з українським консульством в Празі. Перед цим ми зробили офіційно завірений переклад свідоцтва на українську мову, а на консульстві пред'явили наші українські документи. Таким чином Таня була записана до наших українських паспортів. Далі (до 60 днів від народження дитини) ми мусіли повідомити про народження дитини поліції для іноземців. Термін 60 днів від народження дитини можливо продовжити, якщо в тому часі виникнуть якісь проблеми поза вашим контролем, однак мусите про це поліції наперед повідомити. На поліції ми записали доньку до наших віз. Для цього ми повинні були подати її документи (у нашому випадку - наші паспорти, в які Таня була записана українським консульством, але це може бути і її власний паспорт), також свідоцтво про народження та медичне страхування. Тільки після цього закінчилися, принаймні на певний час, бюрократичні „роди“ нашої малої Тані.

✕

New look

українського шоубізнесу

Останнім часом з ким не поговориш, розмова завжди зводиться до одного. А чи ви бачили новий кліп Руслани Лижичко? Ой, так кльово. Ви б не повірили. Обов'язково треба бачити. А коли то вже повторила четверта людина, почала я себе почувати як напіверудит. В чому річ?

Текст:
МАРЛЕН

Виглядає, що кризовий час закінчився і повстала нова форма на полі національного кінематографа. Форма, яка стала достатньо конкурентоздатною в українському шоубізнесі. Розходиться про кліп чи, як хочете, кліпмейкерство.

Українські кліпи, на різницю від кіно, ламають рекорди. Глядачі позбулися комплексу меншовартості і гордо зголошують до них як до своїх, українських.

На весні 2002 року вийшли кліпи Руслани Лижичко „Знаю я“ та Каті Бужинської „Чингісхан“. У кліпі „Знаю я“, підкорила знімальна група Карпатські та Кримські гори враховуючи найновішу технологію. Гелікоптери кружляли над Говерлою, де знімали Руслану стилізовану в гуцульському строї. Її підкинуто хустинку знято тридцятьма камерами стоповим облітом, як у

голлівудському фільмі „Матриця“ - цей модний ефект було вперше в СНД застосовано на „Беларусьфільмі“ саме у згаданому кліпі. А музична фонограма була зроблена в системі „Dolby surround“. Руслана стала першою співачкою в світі, яка отримала ліцензію від лондонської лабораторії „Dolby digital“ на кліп. Цілком закономірно, що Руслана показувала свій кліп у кінотеатрах.

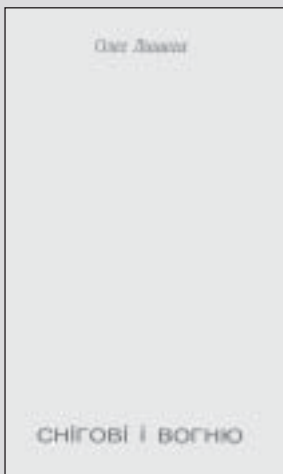
Останній кліп Руслани „Коломийка“ до пісні з альбому „Дикі танці“, хоч і знятий без допомоги гелікоптерського батальйону, все ж приємно здивує глядача своєю технічною якістю, легким і жартівливим сюжетом, який розвивається під звуки пересипаної сучасним бітом смачної карпатської коломийки. Суть така: до гуцульського села приїжджає знімальна група з Києва (чи то з іншого космополітного і відірваного від справжнього сільського життя міста) і проводить кастинг акторів із жильців села на кліп буквально „коло мийки“. Кастинг по-гуцульськи - то ціла пригода, де гостей частують по пирогами, то макгонами. Руслані підспівують золотозубі жіночки в строях і вусаті гуцули, все це в доброму гуморі, мовляв, „і чужого навчається, і свого не цурайтесь“.

Кліп Каті Бужинської „Чингісхан“ - це маленька фантазія про непокірну слов'янку та хана. Нагадає всім добре знану Роксолану. Хан вбиває дівчинці на очах тата, в якого забирає амулет. Через 10 років жениться із вродливою рабинею, яка у першу шлюбну ніч, впізнавши за амулетом убивця свого тата, вбиває його.

Сценаристом та режисером даного кліпу став Бахадір Юлдашев - провідний режисер швейцарської компанії BV-Studio. У кліпі можна побачити етнографічні замальовки азійського кочового весільного обряду, змагання воїнів, табуни коней і магічні ритуали. Знімався він на Ташкентській студії і виступають у ньому відомі узбецькі актори. Тобто кліп окрім того, що він дуже потішний, є так само пізнавальним.

Обидва кліпи зроблені так, щоб вони в першу чергу сподобались українцям, тобто для внутрішнього ринку. Але, безумовно, мають намір і право захопити і закордонного глядача.

Українські кліпи, які є більш яскравими і менш затратними, випихають кіно на друге місце. Талановита молодь відходить від кінематографу і пробує реалізувати свої знання і талант у кліпмейкерстві, яке вже перемогло у боротьбі за українського глядача. А нам з вами треба надіятись, що незадовго і ми зможемо потішитися доброю музикою, найновішою технологією і прекрасними зйомками.

Олег Лишега
Снігові і вогню
Поетії. Видавництво „Лілея-
НВ“, Івано-Франківськ 2002

Кінь. Черепаха. Півень... Ворон.
Лось. Коров...
Дивовижний світ звірів, риб та
птахів.
Неповторимих тринадцять
поетій.
Майже невлесний світ поета...
це Він... Олег Лишега.

Досконале графічне
оформлення. Вартісна книжка.

Зерна
Число 6 - 7. Альманах Українців
Європи. Париж, Львів, Цвікау
2002

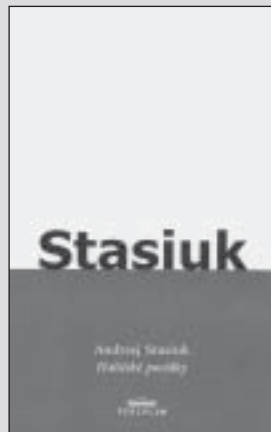
Часопис має подиву гідних 580
сторінок. Можна знайти: поезії
Емми Андівської, Ігоря
Качуровського, Лілії Кришок...
Оповідання Оксани Шморгун,
Віктора Полянецького, Івана
Яцканина... статті Ігоря Калинця,
Миколи Мушинки, Ігоря Трача.

Варто прочитати.

Анджей Стасюк
Галицькі оповідання
Переклад із польської на чеську. Petrplum, Olomouc 2001

Один із найвідоміших, сучасних письменників Польщі.
Приятель Юрія Андруховича. Бував на Україні.
Невеличка книжка п'ятнадцяти оповідань із середовища
польської Галичини.

Місце, де зупинився час. Головні герої - „оутсайдери“, яких
ніхто не жаліє і якими ніхто не
цікавиться. Одиноке, що від них
потрібно: важка робота, яка
мізерно оплачена.
Крім неї не має майже нічого.
Алкоголь, відеокасети з других
рук, старі машини, які
потрібно постійно ремонтувати. І
як контраст: прекрасна,
неповторима природа Галичини.
Це світ оповідань Анджея
Стасюка.

Всім пропоную. Одна із
найкращих книг, яку я будь-коли
читав.

Підготував Тарас Мурашко

КНИЖКИ

Таїсія Повалій
**Українські пісенні
перлини**

„Два кольори“, „Несе Галя воду“,
„Чорнобривці“ - дійсні пісенні перлини
презентує у своєму новому CD відома
українська естрадна співачка Таїсія
Повалій. Таким вибором не можна нічого
зіпсувати.

Співає Тріо Маренич

Тріо Маренич не треба нікому
представляти. Хто не чув тріо Маренич?
Хіба що той, хто зовсім не слухав
української музики, але від сьогодні це
можна легко виправити, і воно того
варто. Вас чекає у їхньому виконанні
„Несе Галя воду“, „Бодай ся когут
знувив“, „Маки червоні“ чи „Вже сонце
низенько“. Послухаєте, згадаєте
молодість, потішите душу.

Повіяв вітер степовий
Стрілецькі пісні

Один із проєктів, в якому знов фігурує
всім нам добре знаний Віктор Морозов
та театр „НЕ ЖУРИСЬ“. Нема сумніву,
що стрілецькі пісні вже назавжди стали
частиною української музичної культури
не зважаючи на тенденційність чи
емотивність доби. Нове CD потішить всі
вікові категорії українців. Прекрасна
музика у виконанні прекрасних
інтерпретів.

Підготувала Ленка Кнап

Музика

Тарас Прохасько, найзагадковіший письменник сучасної української літератури, народився 16.05.1968 у м. Івано-Франківськ.

Ботаник за фахом, випускник біологічного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка, він розпочав свою кар'єру в Івано-Франківському інституті карпатського лісівництва. Згодом, у рідному місті учителював, був барменом, сторожем, ведучим на радіо FM „Вежа“. Окрім цього, Прохасько співпрацював із львівськими газетами „Експрес“, „Поступ“ та був співредактором журналу „Четвер“.

Тарас Прохасько є автором прозових книг: „Інші дні Анни“ (К.: Смолоскип, 1998), „FM „Галичина“ (Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2001), „Непрості“ (Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002). Окремі його твори були опубліковані в журналах „Критика“, „Четвер“, „Плерома“, „Сучасність“, „Кур'єр Кривбасу“, „Смолоскип“ та в альманасі „Кінець кінцем“.

Твори Прохаська були перекладені та опубліковані польською та англійською мовами (будемо сподіватися, що незабаром з'явиться чеський переклад - ред.).

У 1997 Прохасько був лауреатом видавництва „Смолоскип“. Вже декілька років він є членом Асоціації українських письменників.

Тарас має двох синів і брата. Живе в Івано-Франківську.

За словами самого прозаїка, для доброго самопочуття йому (безумовно, окрім українського середовища) необхідні такі прості речі, як питна вода з відкритих водоймищ та відсутність боязні вірусів.

Багато літературних критиків твердять, що роман Тараса Прохаська „Непрості“ став подією номер один в українській літературі 2002 року, а після його публікації автора було визнано „українським Маркесом“, який „проникнув у таїну українського магічного реалізму“. Про творчість цього прозаїка зі славою замріяного відлюдника, дивака або дитини карпатських квітів, сам „патріарх сучукрлітератури“ Юрко Андрухович сказав, що він пише так, як би могли писати рослини.

Хочемо запропонувати нашим читачам уривки з унікальної збірки радіоесеїв, яка була видана івано-франківським видавництвом „Лілея-НВ“ у 2001 році. Частина тиражу цієї невеликої книжечки з'явилася на світ у супроводі аудіокасети з текстами, які звучали на івано-франківському радіо „Вежа“ протягом п'яти неповних місяців.

Також давайте разом, сядемо позручніше, налаштуємо наші FM радіо програвачі на „українську хвилю“ та поринемо у світ творчості цього яскравого представника „станіславського феномену“.

Тарас
ПРОХАСЬКО

FM „Галичина“

18.11 За визначенням справжньому традиційному європейському місту необхідні два елементи, які власне роблять його містом. У місті може не бути навіть каналізації, і воно буде містом. Але не обійтися без муру і башти - двох протилежних речей, таємний поєднок яких є ознакою існування міста. Мур потрібний для того, щоб вирізнитися на тлі полів, щоб відділити себе від решти території, ставши у такий спосіб конкретною і відповідальною точкою на мапі. А башта призначена для того, щоб заперечити вимущену замкненість міста. З башти треба хоч іноді дивитися понад мури і бачити околиці і далекі краєвиди, і ще дальший обрій. Адже необхідно знати, звідки з'являється сонце і де воно зникає, а не бути перекоханим, що воно у певний час просто засвічується і згасає над головою.

Сонце має здатність сходити і заходити у якихось гарних і важливих місцях - над морем, лісом, горами і ріками. Дивлячись на ці місця з башти, городяни теж розуміють, що вони можуть опинитися там, що за мури вони зайшли добровільно і хоч іноді можуть виходити за їх межі.

В Івано-Франківську є мури. А башти нема. Тому кожен з нас має знайти свою вежу, з якої бачив би гори. Бо ми не просто яма між двома ріками, а місце, трохи нижче від гір, які поруч. Лише навчившись мислити близькістю гір, івано-франківці отримують свою башту, а це значить, що Франківськ стане містом за визначенням.

Гори можуть стати вулицями, подвір'ями, скверами нашого міського світосприйняття. Ми горам не потрібні. Вони самовартісні і досконалі. Вони страшенно потрібні нам. Хоча б як візія і орієнтир. Адже для нас Карпати - на південь, до тепла і переповнення життям. Карпати для нас - це щось таке, що відібрати неможливо. Це знання про надійний сховок, про найпростіше полегшення, про найдовіренішу можливість втечі у випадку необхідності. Гори - наш власний занедбаний сад за оселею. Сад, який ми не доглядаємо до певного часу. Але всі дерева у такому саді здорові і плідні. Його існування пом'якшує всі удари. Ти знаєш, що він, у разі чого, чекає і прийме ...

21.11 Останнім часом з'явилося багато систем, за якими звичайне людське спілкування переходить у статус вчення про технології комунікації. За цими теоріями передбачається вивчення певних універсальних

прийомів для того, щоб здобути друзів, розправитися з недругами і загалом виглядати дуже симпатично. Особлива увага надається жестам. А точніше - одномоментній композиції руху, міни, виразу очей, які укладаються в жест. Натомість варто поміркувати про те, хто кому належить - жест людині чи людина жестові. Хто ким керує, хто кого може виразити. Можливо (про подібне розмірковує Мілан Кундера), існує певний світ жестів, які залишаються незмінними протягом тисячоліть і обов'язково мусять якось зреалізуватися. Для цього жести підбирають собі тіла, котрі якнайкраще можуть їх передати, зберігати і повторювати. Жест стає долею вибраного ним тіла. Після кінця одного тіла жест перебирається в інше. Може, саме ці віруси-жести керують світом і всіма механізмами життя.

У все це легко повірити, якщо згадати, що для нас найважливіше у сприйнятті любих нам людей. Можуть забутися слова, події, обличчя, але кілька характерних жестів, як арбалетні стріли, вражають просто у горло, і попадання негайно відтворює все, пов'язане з їх носієм. А іншим разом можна побачити найрідніший тобі жест у комусь незнайомому. І знову душа обшпарюється ніжністю, несамовитістю і смутком. З'являється розуміння одного з найважливіших у світі почуттів.

Я вірю Кундері, хочу довіряти власному досвідові. А тому не довіряю американським підручникам з технології комунікації. Я хочу знати, що жести, які в мені живуть - найважливіша складова моєї біографії. Один із найвищезначущих сенсів нашого життя. Ти можеш позбутися багато чого, але притаманні тобі жести треба пильнувати, і вони заопікуються тобою. Це як у Сент-Екзюпері - відповідальність за тих, кого приручив. Але у цьому випадку відповідальність взаємна.

02.12 Сьогодні зі мною стався дивний збіг обставин, який можна назвати магічним. Адже буває так, що, думаючи, може, навіть неусвідомлено, про когось, ми викликаємо його образ протягом дня ще і ще раз.

Рано я хотів чи поголитися, чи то просто сполокати лице. Глянувши в дзеркало, я сказав собі: „Богумілу! Грабалу!“ А перед вечором зайшов у винарню. І там дух Грабала перестрів мене знову (звичайно, що він, якби мав десь з'явитися, то хіба при вині). У винарні заїжджий чех оповів мені про смерть Грабала. Історія була страшенно зворушливою. І ще більш милою, тому що неправдивою.

Але в неї вірять чехи, земляки великого Богуміла Грабала. Чех оповідав таке: коли Грабал лежав у лікарні із знерухомленими ногами, то його привабили пташки, які втупузилися за вікном. Пан Богуміл, підповз до підвіконня і кришив птахам хліб з лікарняної пайки. А тим часом все більше вихилявся з вікна, підслуховуючи пташині розмови. Аж до того моменту, поки не втратив рівноваги і сам не вилетів через вікно, забившись на смерть.

Насправді достовірно відомо, що старенький Грабал знехтував і медициною, і хворобою, і неміччо. Може, хотів спробувати себе у ролі описаного ним дерев'яного ангела, розпиляного на кавалки на подвір'ї празької церкви. А може, його закликав хтось з тих, хто часто з'являвся і до нього, і до його діда, і тата після кількох глечиків моравського вина - Христос, Фрідріх Великий, Лао Цзи.

Грабал - напевно, найбільший поет сучасної Чехії, який писав підслухані оповідання. Почуте від звичайних пражан заломлювалося у криниці-калабані-струмку Богумілової фантазії і ставало шедеврами. Його знав цілий світ, а тим часом Грабал працював або на заводі, де йому потрощило голову, або на пункті прийому макулатури, куди всякі празькі диваки зносили використаний папір. Його князівство - дивовижна чеська мова, вино, примари і оповіді переповнених життям напіввар'ятів. „Богумілу! Грабалу!“ - звертався він до свого зображення докірливим голосом рідної мами. Зображення мовчало. А Богуміл записував історії. Він помер того літа, коли вмیرали такі самі, як він, засушені старці - Жак-Ів Кусто, Булат Окуджава, магі Тереза.

А сьогодні прийшов якимись натяками до мене, як колись приходили до нього інші безсмертні старці.

І що дивно - майже всі люди, яких я považаю, вже мали хоч якийсь стосунок із цим небіжчиком.

25.02 Відчуття Батьківщини включає дуже багато понять. З наймасштабніших - це держава, суспільство, народ, мова, земля, історія, люди, міфи, культура. І все якось так складається, так все останнім часом якось прямує, що надійними, справді українськими і незрадливими залишаються лише міфи і, звичайно, земля. Покалічена, понижена і засмічена, але безглуздо прекрасна. Починаєш розуміти індіанців, починаєш розуміти чеченців, які є хоча б тому, що залишається хай саме каміння. Таке враження, що незабаром і наша справжня батьківщина залишиться власне на рівні землі. І ця земля не перестає бути рідною, твоєю. Незалежно від того, якій державі

належить, які люди нею ходять, якою мовою говорять, в якій культурі купаються і якій історії моляться. На цих українських ландшафтах навіть лишайники на мертвому дереві чи розколеному камені залишаються вірними нашим міфам, які вміють триматися хоча б вітру - якщо нічого іншого вже не буде.

Це все цілком недавно я відчув, побувавши у найглухішому куті колишньої Лемківщини. Колишньої, бо там уже нема ніяких лемків, нема навіть лемківських пісень. Лише прекрасна пустка, нерівності рельєфу якої зафіксувати назавжди інтонації лемківської міфічної космології. Цей майже безлюдний кут поділений між

нас нема таких малолюдних місцевостей (хіба Горгани), але люди не ті, тих забрали до одного ще у 1947 році. Дехто потому, щоправда, вернувся, але вернувся вже іншим. Тут можна вивчати на кожному кроці дві дисципліни - як руйнуються неживані дерев'яні будівлі, і як на покинутих людьми територіях відбуваються процеси природного лісовідновлення. Але,

Південно-Східною Польщею і Північно-Східною Словаччиною. Збереглася топоніміка - імена місць - Магура, Бехерів, Конечна, Гладишів, Горлиця, Баниця, Крива, Воловець, Низький Бескид. Залишилося те, що незрадливе - гори, доли і потоки. Залишилися антикварні сувеніри - ніби із сірників складені церкви, типові хати. Вони називаються хижі - довгі й лагідні, під одним дахом житло і людей, і худоби, бидла; залишилися талісмани-стежки між горами, долами, потоками, церквами і хижими. Людей дуже трохи, у

незважаючи на весь жаль за цими нашими горами, які вже формально не належать нам, найперше виникають дві думки. Номер перший - оце справжня батьківщина, на тому незрадливому рівні землі і міфів. Номер другий - добре, що там залишилися сама земля і міфи, і нічого іншого, що б їх могло знищити чи образити. І постскрипту, якщо у нас тут буде вже все чуже, останні українські індіанці мають відступити заповітну лемківську резервацію.

Тарас Мурашко

Казкар

Присвячую всім самотнім коханням

„Денисе, ти - казкар...” сказала ніжно Дада. „Я кохаю тебе, я прагну тебе, я хочу з тобою жити...” доповнила ще ніжніше. Потім до нього нахилилася і поцілувала його. З того дня вони почали зустрічатись.

Цю маленьку історію собі Денис вигадав. Насправді Дада сказала тільки перше речення, речення, якого Денис не міг забути.

Він мав відчуття, що це було найгарніше речення на світі, яке йому будь-хто коли сказав. Це була настільки вишукана та чутлива метафора, що він був майже цілком впевнений в тому, що ця дівчина повинна його кохати. В кожному випадку, вона його любила.

„Я - казкар,” казав собі інколи подумки Денис і посміхався. Тільки так, сам до себе. Йому подобалась ця невинна метафора, якою його неочікувано назвала Дада під час їхньої спільної розмови в ірландському пабі. Власне, це навіть не була розмова. Це було намовляння, ненастирливе та непримусове намовляння Дади, теплими, деколи навіть покарливими реченнями, які він не-

помітно діставав із свого чарівного рукава.

„Вистачало б, якби ти тільки розвішувала білизну,” сказав Денис, хоча насправді він хотів сказати, що вистачило б, якби вона з ним кохалася ніч і день, а все інше він би зробив сам.

„Краще подзвони Терезі,” нагадала вона йому їхню спільну знайому, з якою Денис бувало мав телефонічні розмови.

„Знаєш, Дада, я навіть уявити собі не можу, що я міг би зустрічатися з Терезою. Мені ніколи не спало на думку, що ми б могли одне до одного телефонувати і що вона мене покличе до себе в гості. З тобою я бачу справу по другому. Нас двох я можу собі добре уявити”.

„Якщо розведуся, то вийду за тебе заміж,” відповіла трохи нетактовно Дада. Він знав, що вона це не думала погано. Вона ще не була заміжною, хоча мала хлопця. Вона боронилася, обережно і непомітно. Щоб цілком його не відштовхнути від себе. Напевно він для неї не був байдужим. Він сам це ясно бачив. І крім того, вона йому подзвонила наступного ж дня після того, як приїхала з Англії.

„Знаєш, Дада, я живу у місті, де важко паркувати і на мою думку також важко кохати. Але ми собі тут маленьке місце знайдемо і разом гарно заживемо. І цілий день будемо кохатись, аж поки стомлені вночі не підем спати.”

„Денисе, ти - казкар. Якби я тебе знала і не мала хлопця, я б, напевно, тобі піддалася.”

Йому здавалося, що його ще ніколи ніхто настільки ніжно не назвав. З того вечора Денис був переконаний у тому, що кохає Даду. ✕

Я - казкар

ПЕРЕДПЛАТА ЧАСОПИСУ ПОРОГИ

Шановні читачі, якщо Ви бажаєте виписати наш часопис на цілий рік чи тільки його поодинокі номери, надсилайте вищенаведений виповнений формуляр за адресою:

UIČR - redakce časopisu Porohy,
Mánesova 10,
120 00 Praha 2

Ми за Вашим бажанням надішлемо квитанцію чи фактуру і регулярно надсилатимемо наш часопис. Всі зміни, пропозиції та претензії просимо надсилати за вищенаведеною адресою чи E-mail:

uicr-porohy@quick.cz

і також телефонувати чи факсувати за номером:

222 254 476.

Хочу виписати часопис Пороги:

ім'я та прізвище,
назва товариства:

рік народження:

Адреса:

тел.:

Спосіб передплати:

Річний /220,Кч/:

Від слідуючого номеру:

Від номеру:

Порядок оплати:

поштою:

фактурою: ІČ: DÍČ:

Підпис: